

Literatura aldono de „La Ondo de Esperanto“.

Orienta Almanako.

el la lingvoj araba, armena, ĉeĉena, hebrea, hinda, ĥina,
japana, kartvela, lezgina, sanskrita kaj tatara.

Kun antaŭparolo de B. Kotzin, redaktoro de
„La Ondo de Esperanto“.

LIBREJO
„ESPERANTO“.

3, Lubjanskij proezd,
Moskvo, Ruslando.

Книжный магазинь
„ЭСПЕРАНТО“.

3, Лубянский проезд,
Москва.

1913.

Orienta Almanako

Orienta Almanako

Tradukita el la lingvoj araba, armena,
ĉeĉena, hebrea, hinda, ĥina, japana,
kartvela, lezgina, sanskrita kaj tatara.

Literatura suplemento
al
La Ondo de Esperanto

Kaliningrado
Sezonoj
2018

Orienta Almanako

La unua eldono:

Orienta Almanako

el la lingvoj araba, armena, ĉeĉena, hebrea, hinda, ĥina, japana, kartvela, lezgina, sanskrita kaj tatara.

Kun antaŭparolo de B. Kotzin, redaktoro de “La Ondo de Esperanto”.

Moskvo: Librejo “Esperanto”, 1913. 96 p.

Kompostis kaj provlegis: Halina Gorecka.

Redaktis kaj enpaĝigis: Aleksander Korĵenkov.

Antaŭparolo: Boris Kotzin.

Postparolo: Halina Gorecka kaj Aleksander Korĵenkov.

Ĝi estas bitlibro (elektronika libro) eldonita laŭ la normoj pdf kaj epub.

Oni ne rajtas plene aŭ parte publikigi ĉi tiun tekston papere aŭ elektronike sen la permeso de la eldonanto aŭ redaktoro de *La Ondo de Esperanto*.

Orienta Almanako / Trad. el la araba, armena, ĉeĉena, hebrea, hinda, ĥina, japana, kartvela, lezgina, sanskrita kaj tatara; Antaŭparolo de Boris Kotzin; Postparolo de Halina Gorecka kaj Aleksander Korĵenkov. — Kaliningrado: Sezonoj, 2018. — 80 p. — (Literatura suplemento al *La Ondo de Esperanto*, 2018).

© La Ondo de Esperanto, elektronika eldono, 2018

© Halina Gorecka, Aleksander Korĵenkov, postparolo, 2018

Antaŭparolo.

Kiel redaktinto de la legota Almanako, mi diros kelke da klarig-vortoj.

En la pasinta jaro, kiam “La Ondo de Esperanto” donacis al sia legantaro historian romanon “Princo Serebrjanij” de grafo A. Tolstoj, precipe la rusoj plendis al nia Redakcio, skribante: “Ni preferas ĝui la romanon de A. Tolstoj en la originala formo; per Esperanto ni volus konatiĝi kun la ne-rusa literaturo alinacia”. Konsiderante, ke la plimulto de Ond-legantoj apartenas al la rusa nacio, ni decidis en la jaro 1913 eldoni kaj aldoni al “La Ondo” ne-rusan verkon. Sed, kion elekti? Se donaci literaturaĵon el la germana lingvo, certe protestus sufiĉe multaj abonantoj de “Ondo” el Germanlando: ili nature preferos legi, ekz., Schiller originale, kaj aliparte eĉ la rusoj verŝajne diros, ke ekzistas bonaj tradukoj ruslingven el Schiller, do la Esperanta eldono ne estas necesa. Fine oni, eble, eĉ argumentus, ke en Esperanta libraro jam troviĝas multe da eŭropaĵoj kaj samtempe mankas la orientaĵoj.

Jenamotive la redakcio decidis eldoni la Orientan Almanakon por pli-malpli kontentigi la tutan legantaron.

Certe en la Almanako oni trovos pliparte verkojn, kies traduko ekzistas en neniuj lingvoj “natura”. Ilin retradukante el Esperanto en la nacian lingvaron, oni tiamaniere propagandos efike nian lingvon, demonstrante ĝian praktikan utilon. Mi persone tion spertis, kiam en unu el la plej gravaj gazetoj en Londono, “The Daily News” (4/II, en la jaro 1905) aperis angla traduko de rakonto de M. Gorkij kun la Redakcia noto, ke la rakonto estas tradukita anglan el mia Esperanta traduko el la Julia n-ro de “Lingvo Internacia”, en la jaro 1904¹. Nun la retradukoj plioftiĝas kaj ili estas des pli gravaj por nia propagando, se la originalo estas verkita en ne-eŭropa lingvo, ĥina, hinda, k. a. Kun plezuro ni permesas la retradukon el la Almanako (kondiĉe, ke oni citu la devenon) kaj ni kredas, ke la peresperanta traduko

1 Same en la N° 5677 (j. 1906) de hispana gazeto “El Eco de Orenze” aperis traduko de mia rakonto “Sur la kampo de la Morto”, originale verkita en Esperanto.

pli precize reproduktos la originalon ol la senperaj tradukoj el unu nacia lingvo en la alian¹.

Poste, per la Almanako ni celis helpi Esperantan propagandon en la Oriento. Estas fakto, ke ĝis nun eĉ la progresema kaj novema hebrea nacio indiferece rilatas al Esperanto. Nur lastajare la lingvo internacia sukcesis fari breĉon en la "ĥina muro" kaj oni penas diskonigi Esperanton en Ĥinlando. Propagandi nian ideon en Azio ĝenerale estas pli malfacile, ĉar Esperanto estas bazita sur la pure eŭropa lingvaro. Eldonante la Almanakon, ni intencis pruvi al la orientanoj, ke pere de Esperanto la tuta mondo povus konatiĝi kun la Orienta literaturo.

Tiamaniere, nia Almanako havos propagandan signifon. Ĉu krome ĝi havos signifon literaturan, – tion juĝu la leganto mem. Ŝajnas al ni, ke la tuta libreto prezentas bukedon el floroj ne samodoraj; kelkaj estas eble eĉ senodoraj. Apud literaturaĵo de fama hinda verkisto Robindra Nath Tagore, ĵus rekompencita per premio de Nobel, vi trovos anoniman "Halima el Oŭrarghia" el la araba lingvo, sed ne estas nia kulpo, ke ekz. pastro A. Sardy (Jeruzalemo) kaŭze de okula malsano ne povis ĝustatempe prepari tradukon el Koran. Same s-ro E. Asquinazi (Alĝerio) ne plenumis sian promeson. Dekfoje ni skribis al turka esperantisto s-ro Romano, sed eĉ la respondo ne estis ricevita. Ĝenerale la grandeco de l' distancoj tre malfaciligis nian laboron, ĉar la kolektado de l' materialoj bedaŭrinde estis komencita tro malfrue.

Fine ni devas atentigi, ke ĉiu verko estis *senpere* tradukita Esperanten el la originalo. Nia Orienta Almanako estas la *unua* provo kaj pro jena *unua-eco* ni petas, ke oni kritiku ne tro severe.

B. Kotzin.

1 Estas kurioze, ke eĉ unu el la plej kompetentaj tradukistoj el la rusa lingvo germanen s-ro L. erare tradukis la frazon: "*Al mi* apartenas la venĝo kaj mi revenĝos" per "Mia vico estas ludi kaj mi komencas per la *aso*". La eklezie-slava vorto Az (= mi) estas tradukita per simile sonanta germana vorto Ass (= aso).

La derviŝoj¹.

Skizo de Tigran Pogosjan.

– *Ja haak!*² – ekkris derviŝo kaj eniris komercejon, kie mi servis dum 19... jaro, en unu el multthomaj urboj de Perslando.

– *Ja haak!* – ripetis li kaj surgenuiĝis apud la forno, sur la tapiŝo, etendante malvarmumitan manon al la hejtata forno. Mi leviĝis, alproksimiĝis al la derviŝo, elprenis cigared-skatoleton, etendis al li, donis unu cigaredon kaj sidiĝis sur la seĝo apud la sojlo.

Dum la senokupaj horoj mi ordinare ŝatis interparoli kun la derviŝoj; jen, tiun ĉi fojon ankaŭ mi komencis demandi:

– Diru al mi, derviŝ-*baba*³, kion vi adoras? Kio estas en la mondo plej sankta por vi?

– Haak! – ekkriis la derviŝo.

Vero, jen la adoraĵo de l' derviŝo, lia lozungo⁴, tion li adoris, tio estis lia sanktaĵo kaj ĉio...

– Vero, – ripetis mi. – Mi ankaŭ kaj ordinare multaj personoj adoras la veron, ni devas adori kaj sekvi ĝin.

– Jes, prave, – diris la derviŝo, – vi, mi, aliaj miloj da homoj adoras la veron kaj ĉiam parolas pri la vero, sed ĉiu persono laŭ sia vidpunkto komprenas la veron; kiu estas prava? Tio ĉi ankoraŭ estas demando.

– Sed en kio konsistas diferenco inter la vero adorata de mi kaj la adorata de vi? – demandis mi.

1 Derviŝo. Fakiro (Rim. de la trad.); vaganta monaĥo (NPIV); ano de islama asketisma ordeno de sufiismo (Vikipedio).

2 Araba vorto = vero, ĝusteco. Ĉiu derviŝo havas sian devizon, kiun li ripetadas sur la stratoj (Rim. de la aŭtoro).

3 Respekta titolo, uzata ĉe alparolado de pliaĝuloj (Noto de la red.).

4 Slogano (Noto de la red.).

– En tio, ke ĝuste ĉio, kio por vi estas vera, por mi estas absolute malvera, – respondis li kaj aldonis:

– Jen, al vi unu demando. Kiam homaro ankoraŭ ne havis komprenon pri la scienco, nek pri la kulturo kaj vivis sovaĝe, tiam en la mondo aperis du talentuloj, du famaj homoj. Unu el ili eltrovis *alkoholon*, alia elpensis *monon*. Nun diru, mi petas vin, kiun el tiuj du talentuloj vi ŝatas plej alte kaj al kiu vi plej simpatias, – demandis la derviŝo.

– Al neniu, – respondis mi post nelongedaŭra silento.

– Tio nur per la parolo, sed per la afero? – diris rideme la derviŝo kaj ekrigardante la alian ĉambron, kie niaj du servistoj kalkulis monon, li levigis, prenis de la tablo moneron, adiaŭis kaj eliris. Elirante sur la sojlo li ree laŭtvoĉe kaj longe ekkriis: – *Ja haak!* – kaj malaperis.

II.

Pasis kelke da tagoj, mi sola sidis apud la sojlo meditante, kiam subite mi ree ekaŭdis sub la fenestro la vorton “*Ja haak!*” Mi rigardis. Estis la sama derviŝo. Li alproksimiĝis al la pordo, malfermis ĝin kaj eniris. Mi donis al li unu cigaredon kaj komencis la ordinaran demandadon. Sed tiun ĉi fojon, por plej longtempe retenis la derviŝon, mi ordonis al servisto, ke li donu al li unu tason da teo. Li trinkis teon, ni interparolis. Dum la interparolo mi interalie demandis:

– Diru, mi petas, derviŝ-*baba*, – kial vi ne edziĝas? Ĉu vi ne amas virinojn?

La derviŝo metis sur la plankon malplenan teotason, levis sian kapon kaj perslingve respondis (per versaĵo):

“Kvankam mi amas belan najtingalon, mi estas amanto de ĝiaj kantoj, sed ne en la ĉambro, fermitan en kaĝo, kiam ĝi vekrias kaj ĉiam funebre kantas.

“Mi amas ĝin libere en arbaro, frumatene en la ĝardeno, libere flugantan sur la brusto de l’ naturo, per ĉirpa voĉo dolĉe kantantan.

“Mi amas, jes amas mi virinojn, sed ne fermitajn en la ĉambroj. Mi ne volas ligi ŝin per la ĉeno de elpensita leĝo kaj en tiuj katenoj ĝis la morto suferigi.

“Ho, mi amas feinon de Ŝiraz, tiun ĉarmegan, belan arabinon, kiu duonenuda staras sur la pinto de l’ monto, dolĉe kantante dolĉan Kaĝari¹.

1 Unu el persaj amkantoj (Rim. de la trad.)

“Jen la afero, kiam la feinoj libere ludos en densaj arbaroj, ĉiuj apartenos al mi kaj mi al ĉiuj, jenatempem mi atingos la *nirvana*!”.

Finis la derviŝo, leviĝis de sia loko, adiaŭis kaj eliris el la ĉambro, ekkriante – *ja haak!*..

III.

Pasis sufiĉe da tempo post tiu tago, kiam la derviŝo foriris kaj ne revenis plu. Estis printempo. Mi en la sama skriboĉambro min okupis, ekstere estis malseke, la ĉielo senbrue kaj trankvile pluvigis iomete. Subite aŭdiĝis ekkrio de eniranta derviŝo *ja fani* (ho, nenijaĵo, vantaĵo). Mi levis mian kapon kaj rigardis: li estis alia derviŝo, kiun mi vidis nur unu fojon. Lia vizaĝo kaj korpo estis nigriĝintaj, li estis duonenuda estaĵo, nur parto de lia korpo estis kovrita per la felo de nigra kapro, kun nigra kaj hirtigita hararo, liaj okuloj estis profunde pensemaj, kaj penetremaj, aĝo nedifinebla. Tiu derviŝo estis nudpieda kaj nudkapa, li havis en la mano dikan kaj dornoplenan irbastonon. Li eniris kaj genuis apud la seĝo – *Ja fani!* Ripetis li, observante la ĉambron kaj min.

Fani – vantaĵo. Tio estis lia adoraĵo, lia lozungo kaj “Dio”.

– Kian novaĵon vi rakontos al mi, derviŝo? – demandis mi lin.

– Ĉiu novaĵo estas ripetado de la malnovaĵo, – diris li.

– Ĉu vi ne scias, kie estas mia konatulo derviŝo Haak? – demandis mi.

– Kial mi ne sciu? – respondis la derviŝo. – Li oferdonis sin pro sia elektita vero kaj atingis sian deziratan celon.

– Kiamaniere? – demandis mi.

– Vintre kiam li iris al M... survoje lin disŝiris malsata lupo, kaj li atingis la efektivan Nirvana... Ho, vantaĵo! Mi preterpasante vidis restaĵojn de liaj ostoj, – diris la derviŝo, eksilentis kaj komencis fumi.

Mi rememoris la unuan derviŝon, rememoris lian lastan viziton kaj ekmemorante liajn vortojn pri amo kaj virinoj, demandis:

– Diru, mi petas, derviŝo, ĉu vi iam amis virinojn aŭ ne?

– Jes, – respondis li, – mi amis kaj ĝis nun amas. Ŝi ne forlasas mian penson kaj okulojn. Mia amata belulino ne similas al simpla surterulino, ŝi estas pli bela, ol ĉiuj belulinoj imageblaj... Similan al ŝi vi ne trovos en la

1 Sanskrita vorto, signifanta animan ĝuon, eternan ripozon (Rim. de la aŭtoro).

tuta Irano. Ŝia ĉarma vizaĝo, staturo, ŝia paro da nigraj kaj grandaj okuloj... Ŝia nepriskribebla rideto por eterne alkroĉis mian koron al ŝi... Ho, mia sinjoro, se vi scius, kia belulino ŝi estas... Jen ŝi, pri kiu mi rakontas, – diris la derviŝo, subite montrante je la fenestro.

Mi turnis min kaj vidis antaŭ la fenestro starantan – kion! – teruran kadukulinon, absolute skeleton, ankoraŭ pli teruran, ol skeleto. Ŝi estis envolvita per ia malpura ŝirita ĉifono. Ŝia dorso estis tiom fleksiĝinta, ke kun la kurba mankano formis ovoforman rondon. Anstataŭ okuloj vidiĝis iaj truoj, kaj anstataŭ brovoj iaj blankaj dornoj... En ŝia duone malfermita buŝo vidiĝis paro da nigritaj kojndentoj. La maljunulino per mallaŭta voĉo, apenaŭ spirante kriis: “Korfavoru!”.

Mi ĵetis demandan rigardon sur la derviŝon. Li per maldolĉa kaj ironia ridado etendis manon al la maljunulino kaj diris:

– Rigardu, ŝajne hieraŭ mi amis tiun ĉi belulinon, kvazaŭ estis hieraŭ, ke la tuta publiko kuris post ŝi kaj ĉiu estis preta meti sub ŝiaj piedoj sian vivon kaj ekziston... Ŝi estis tiu senprudenta, kun bukraj haroj, kun grandaj okuloj knabino kiu, en la ĉirkaŭpreno aŭ sur la genuoj de sia bela patrino ludante, per ĉiu elparolita vorto donis novan vivon ĉu al la gepatroj, ĉu al la ĉirkaŭantoj, sed nun vi estas terurigita, vi ne volas rigardi ŝin kaj turnas vian vizaĝon for de ŝi... Ho, *fani*, – ekkriis la derviŝo, sin levis kaj eliris el la ĉambro. Servisto alproksimiĝis al la maljunulino, donis al ŝi unu moneron kaj diris mallaŭte:

– Iru maljunulino, iru rapide.

Mi rigardis, kiamaniere la kompatinda maljunulino senbrue apenaŭ sin turnis kaj apenaŭ movante piedojn iris sub la trankvile verŝanta pluvo. Tiam demaldekstre ree aŭdiĝis longa ekkrio de la derviŝo:

– *Ho fani...*

IV.

Dum la finiĝo de printempo, je unu bela kaj ĉarma mateno mi velocipede rapidis al la sankta loko, kie jenan tagon amasiĝis multenombraj kristanoj. Kiam mi alvenis la sanktejojn, malsupreniris kaj supreniris tra la belaj arboj kaj arbetoj, subite mi rimarkis apud mi la derviŝon, kiu alproksimiĝis al mi kun sia ordinara ekkrio: – *Ho, fani!..*

– Ho, bonan tagon, derviŝo.

– Bonan tagon, – ripetis li.

- Iru kune kun mi.
- Ni iru, – respondis li.

Ni supreniris kaj elektis oportunan lokon por ni, de kie ni povus observi ĉion. Mi estis forte laca, tial mi kuŝis sur la verda herbo, apud la rivereto, sub unu bela migdalarbo. Mi komencis fumi. Derviŝo ankaŭ sidante proksime fumis. Ni interparolis... Dume, iom malproksime de ni pasis junulo kun bela fraŭlino, ili pasis kaj malproksimiĝis de homamaso al la densaj arboj kaj arbetoj, brako ĉe brako. Ili parolis. Ni apenaŭ ekaŭdis kelke da vortoj. “Mi estas la via, karulo, forkonduku min, kien vi dezirus”, – diris la fraŭlino apogante kapon al la brusto de l’ junulo, kaj la fraŭlo, forte kunpremante ŝin al sia brusto, diris:

- Ho, vi estas mia feliĉo, infero kun vi ŝajnus al mi paradizo... Ili foriris... Ni ne aŭdis plu ilin, ĉar ili tre malproksimiĝis de ni.
- Ĉu vi vidas, derviŝo, – lin demandis mi, – ĉu vi aŭdis kion ili diris, ĉu vi vidas kiom ili estas feliĉaj? Jen paro da feliĉuloj.
- Jes, mi vidas... vidas tiujn *malfeliĉulojn*, – diris la derviŝo, alproksimiĝante al mi kaj metante unu manon sur mian ŝultron kaj la alian etendante al ili, li mallaŭte diris:

– Sed, ĉu vidas vi? Rigardu, vidu, jen mia “Dio”, tio estas *fani*, ĉu vi vidas kiel li etendis siajn gigantajn fortajn manojn por preni, kaj alproksimiĝas al ili dirante: “Rapidu, nasku vian heredonton, vi jam enskribiĝis en la libron de oferoj, miloj da malsataj vermoj atendas viajn kadavrojn”... Kaj vidu, tio estas simbolo por ekfali en la vicon de oferoj, tio estas simbolo por forlasi je eterne la arenon de l’ vivo kaj cedi lokon al nove venontulo, sed tiun simbolon oni konsideras “feliĉo”... *Ho, fani!* – ekkriis la derviŝo kaj ĵetante maldolĉan ridon li eksilentis.

Mi ankoraŭ rigardis la malproksimiĝantan paron, kiu iom post iom malaperis de miaj okuloj. Derviŝo leviĝis, iris al la popolamaso kaj same malaperis de miaj okuloj. Mi sidante rigardis fikse la amason, poste mi ankaŭ leviĝis kaj iris meze de l’ popolamaso por serĉi miajn konatulojn.

V.

Jene, preskaŭ la tutan tagon mi pasigis tie. Vespere, kiam la suno ankoraŭ ne subiris, mi velocipede revenis hejmen. Survoje mi renkontis la derviŝon, haltigis la velocipedon kaj alproksimiĝis al li. Ni komencis marŝi parolante.

Ni jam estis ne tre malproksime de l’ urbo kaj ni troviĝis sur sufiĉe alta

loko, de kiu mi povis observi la urbon, precipe la reĝan palacon, ĉirkaŭitan per la arboj, kun kupoloj ornamitaj per la vespera ĉielruĝo. De malproksime ni aŭdis voĉon de la palaca muziko. Ni starante rigardis tiun belan bildon, kiam la derviŝo alproksimiĝis al mi, prenis mian manon kaj etendante sian manon al la palaco diris:

– Ĉu vi vidas tiun grandegan konstruaĵon, starigitan per la ŝvito kaj la sango de miloj da malfeliĉuloj. Verŝajne tiun personon, kiu vivas tie, vi nomos “feliĉulo”?

– Mi vidas, – respondis mi.

– Nu, fermu la okulojn, – diris la derviŝo.

Mi fermis la okulojn, tiam la muziko ekĉesis.

– Malfermu, – daŭrigis li.

Mi malfermis.

– Jen, lia estonteco, – diris li montrante la sternitan stepon kun vid-blaj tie kaj tie ruinoj kaj restaĵoj de la detruitaj konstruaĵoj. – Jen tiu ĵusa luksa palaco, de kiu oni aŭdis voĉon de muziko, kie bolis la vivo, sed, nun, rigardu! Malsataj strigoj kaj korvoj kaptas musojn kaj lacertojn... *Ho, fani,* – ekkriis la derviŝo kaj eksilentis.

Tio estis loko de malnova urbo kun la restaĵoj de antikva disfalinta palaco. Kiam mi fermis la okulojn, la derviŝo min turnis al la alia flanko, kie al niaj okuloj malfermiĝis tiu ĉi vidaĵo.

La suno jam subiris, ni moviĝis antaŭen kaj daŭrigis vojon al la urbo.

VI.

Estis luna nokto, kiam ni eniris la urbon, neniu estis, kvarflanken reĝis morta silento. Ni pasis apud la tombejo silente kaj senparole. Mi haltis kaj prenante manon de la derviŝo petis:

– Diru al mi, derviŝo, kiel mi vidas, vi estas sperta homo, ĉu ekzistas unu loko, unu lando, kie regas plena libereco kaj egaleco? Konduku min al la mondo, kie ne ekzistas premo, kie malriĉulo kaj riĉulo, fortulo kaj malfortulo, viro kaj virino, unuvorte, kie ĉiuj estas egalaj. Konduku min, mi deziras esti tie kaj vivi kun ili...

– Jes, ekzistas... – respondis la derviŝo, mokeme ekridante, kaj lia vizaĝo lumigata per la lunlumo similis al ridanta kadavro. Ekzistas unu tia mondo, sed vi ne dezirus iri tien, – diris la derviŝo. – Tie reĝas plena egaleco, tie oni ne ekspluatas, ne regas, tie forestas klasa diferenco, eĉ mankas

diferenco de vestoj, estas nek belo, nek malbelo, unuvorte estas la dezirata de vi mondo, kie regas egaleco. – Ni iru, sinjoro, – diris la derviŝo kaj montris per la mano la tombaron.

– Jen, ni iru tien, se vi deziras.

Mi terurigiĝis de la stranga invito de la derviŝo, min returnis kaj komencis rapide marŝi al mia loĝejo. La derviŝo laŭtvoĉe ridis post mi kaj kriis:

– Kien vi iras?

– Hejmen, – respondis mi ne rigardante posten.

– Vane, *ĉar tute egale vi ree venos*, – diris la derviŝo al mi dorsen kaj eksilentis.

Mi sufiĉe malproksimiĝis, kiam denove mi aŭdis la ekkrion de l' derviŝo, – *Ho, fani...*

Sub tiu ĉi peza impreso, mi supreniris en mian ĉambron, lumigis la lampon, malfermis la fenestron kaj laca sidis apud la tablo – ĉe la fenestro. Enabismiĝinte en la pensoj, mi rigardis tra la fenestro la de malproksime videblan tombaron.

Nokto estis trankvila kaj silenta...

Mi sidis sola kaj ankoraŭ ne malaperis el miaj okuloj la terura bildo de la derviŝo kaj kvazaŭ sonis en miaj oreloj liaj lastaj vortoj: “Vane, *ĉar tute egale, vi ree venos*”.

Samtempe de malproksimaj tomboj ree alvenis al mia orelo longa ekkrio de l' derviŝo: – *Ho, fani...*

Kun la permeso de la aŭtoro tradukis
V. Sarkisjan

Tabriz, Persl.

La Kabulano.

De Robindra Nath Tagore.

Mia kvinjara filineto Mini ne povis vivi sen babilado. Mi vere kredas, ke neniam en la tuta vivo ŝi pasigis eĉ unu minuton, restante silenta. Ŝia patrino estas ofte ĉagrenata kaj volas haltigi la babiladon, sed mi ne povas senti sammaniere. Estas tiel kontraŭnature vidi Mini kvietita, ke mi ne povas suferi tiom longe. Do, mia interbabilado kun ŝi estas ĉiam vivoplena.

Unu matenon, kiam mi estis en la mezo de la deksepa ĉapitro de mia nova novelo, mia Mini enŝtelis sin en la ĉambron kaj enmetante sian maneton en la mian, diris: "Paĉjo! Ramdajal, la pordisto, nomas korvon "korbon", li nenion scias, ĉu ne?"

Antaŭ ol mi povis klarigi al ŝi la filologian diferencon inter la diversaj sonoj de la hinda lingvo, ŝi komencis novajn demandojn: "Pensu do, paĉjo, Bhola diras ke estas elefanto en la nuboj, kiu blovas akvon el la rostro, kaj tial pluvas!"

Kaj rapide ŝanĝante la temon: "Paĉjo! kiu estas la rilato de panjo kun vi?"

"Estas laŭleĝa, mia karulino!" mi murmuris ne volonte, sed kun grava aspekto sukcesis respondi: "Iru por ludi kun Bhola, Mini, mi estas okupata".

Tra la fenestro de mia ĉambro mi povis rigardi la straton. La filineto sidigis ĉe miaj piedoj apud la tablo kaj ludis kviete, tamburante sur siaj genuoj. Mi laboregis por mia deksepa ĉapitro, kie Pratap Singh, la ĉefrolulo, ekprenis Kanĉanalatan, la ĉefrolulinon, en siaj brakoj, kaj ili ambaŭ estis forkurontaj tra la trietaĝa fenestro de la kastelo – sed subite Mini forlasis la ludon kaj ekkuris al la fenestro, kriante, "Kabulano! Kabulano!" Efektive tra la strato malsupre iris malrapide Kabulano. Li portis la vastajn vestaĵojn de sia lando Kabulo, kun granda turbano. Sur la dorso li portis sakegon kaj en la mano vinberskatolojn.

Mi ne povas klarigi, kion sentis mia filineto vidante tiun ĉi homon, sed

ŝi komencis alvoki lin laŭte. “Ho!” mi pensis, “li certe eniros kaj mia dek-sepa ĉapitro neniam finiĝos”. Ĝuste je tiu momento la Kabulano turnis sin kaj rigardis supren la knabinejon. Sed kiam ŝi ekvidis lian vizaĝon, ŝi estis ekster si de teruro, kaj, turninte sin, forflugis post la ŝirmo de la patrino. Ŝi havis la blindan kredon, ke en la sakego la grandkorpulo verŝajne portis du aŭ tri aliajn infanetojn kiel ŝi mem. La vendisto dume eniris tra la pordo kaj salutis min ridetante.

Kvankam la situacio de miaj geĉefroluloj estis tre kriza, mia unua impulso estis, tamen, halti kaj aĉeti ion, ĉar li estis alvokita. Do mi aĉetis iajn malgrandaĵojn kaj komencis paroli kun li pri la Amir Abd-ur-Rahman, pri la Rusoj, la Angloj kaj pri la landlima politiko.

Sed forirante li demandis: – Kie estas do la filineto, sinjoro?

Mi pensis, ke Mini devas forĵeti la sensencan timon kaj alvokis ŝin.

Ŝi obeis, sed ŝi staris apud mia seĝo, rigardante la Kabulanon kaj lian sakegon. Li regaligis ŝin per nuksoj kaj sekvinberoj, sed ŝi ne volis esti tentata, kaj nur des pli forte tenis sin apud mi kun tutaj siaj duboj pliigitaj.

Ĝi estis ilia unua renkonto.

Sed unu matenon, post malmultaj tagoj, ekirante el la domo mi estis tre surprizita trovante Mini sidantan sur benketo apud la pordo, ridantan kaj babilantan, havante la grandan Kabulanon ĉe siaj piedoj. Ŝajnis kvazaŭ ŝi neniam trovis, dum sia tuta vivo, iun tiel paciencajn aŭskultanton, krom sia patro. Kaj jam la sarieto¹ estis plenigita per migdaloj kaj sekvinberoj, la donaco de la vizitanto. “Kial vi donas al ŝi?” mi diris, kaj eltirante unu okana-an² moneron enmanigis ĝin al li. La viro akceptis tion sen kontraŭparolo kaj metis ĝin en la poŝon.

Sed ho, ve! Kiam mi revenis post unu horo, mi trovis, ke la malfeliĉa monero kaŭzis konfuzon duoblan, ĉar la Kabulano redonis ĝin al Mini kaj la patrino, vidante la brilantan rondan moneron, ekkaptis la filineton kaj demandis: “Kie vi trovis tiun okana-an moneron?”

“La Kabulano donis ĝin al mi”, diris Mini ĝojplena.

“La Kabulano donis ĝin al vi!” ekkriis la patrino ŝokegita, “ho, Mini! kiel do vi kuraĝis preni ĝin de li?”

Mi, enirante samtempe, ŝirmis la filineton kontraŭ la minacanta malfeliĉo, kaj komencis miaflanke esplori la aferon.

1 “Sari” estas la tuko, kiun la hindaj virinoj portas.

2 Okana-oj aŭ duona rupio estas arĝenta monero ĉe ni, kiu valoras 0,33 Sm.

Jam ne la unuan aŭ duan fojon mi trovis, ke ili renkontiĝis. La Kabulano venkis ŝian unuan timon per prudenta subaĉetaĵo: per nuksoj kaj migdaloj; do nun ili estis grandaj amikoj.

Ili havis serion da kuriozaj ŝercoj, kiuj donis al ili grandegan plezuron. Sidante apud li kaj desupre rigardante lian gigantan figuron, Mini ondetiĝis de rido kaj komencis:

“Ho, Kabulano! Ho, Kabulano! Kion vi havas en la sakego?”

Kaj li respondis kun la naza akcento de montanoj: “Elefanton”. Verŝajne ne estas tie ĉi granda okazo por amuzado, tamen kiel multe ili ambaŭ ĝuegis la ŝercon? Por mi tiu ĉi babilado de la infaneto kun la plenaĝa fremdulo ĉiam enhavis ion strange kortuŝantan.

Nun la Kabulano, verŝajne, ne volante esti malfrua, komencis siavice: “Fraŭlineto! *kiam do vi venos al la bopatro*”.

La plimulto da hindaj knabinoj jam tre frue scias pri la bopatro¹. Sed ni estis iomete novmodaj kaj tial ni kaŝis tiun ĉi aferon de nia filineto. Kaj Mini estis iomete konfuzita per tiu ĉi demando. Sed ŝi, kaŝante la konfuzon, kun la spiritĉeesto respondis: “Ĉu vi intencas iri tien?”

Inter la samlandanoj de la Kabulano la vortoj: “Ĉe la bopatro”, havas duoblan signifon. Ĝi estas eŭfemismo por la malliberejo, la ejo, kie oni zorgas pri ni tiel bone kaj tute senpage! Laŭ tiu signifo la forta vagema vendisto komprenis la demandon de mia filineto. “Ha!”, li diris, skuante la pugnon kontraŭ nevidebla policisto, “mi bategos mian bopatron”. Tion aŭdante kaj imagante la malfeliĉan, venkitan parencon, Mini eksplodis de tempo al tempo per ridego kaj ŝia timiga amiko ridis kune.

Tiu ĉi estis la sezono de aŭtuno – la ĝusta tempo, kiam la reĝoj de malnovaj tempoj foriris militi por la venkado – kaj mi, kvankam neniam moviĝante el mia anguleto en Kalkuta, karesis mian penson travojaĝi la tutan mondon. Eĉ aŭdante la nomon de fremda lando, mi sentis korbatojn, kaj vidante fremdulon en la strato mi komencis plekti teksaĵon de sonĝoj pri la montaroj, la valaroj, kaj la abraroj de lia malproksima hejmo, pri lia dometo, kaj pri libera kaj sendependa vivo en liaj sovaĝaj lokoj. Verŝajne des pli forte la vojaĝbildoj stariĝis magie en mia fantazio apud mia spirita vizio, pasante kaj repasante en mia penso, ĝuste pro tio, ke mi vivas tiel vegetante, ke eĉ la propono de forvojaĝo min frapas kiel fulmofajro. En la ĉeesto de la Kabulano mi estis tuj trasportata en Kabulon al la bazoj de

1 Ĉar ili edziniĝas tre frue.

la senarbaj montoj, kun la mallarĝaj gorĝoj, en- kaj eltordiĝantaj inter iliaj altegaj pintoj. Tie mi vidis per la spirita okulo la kamelaron portantan la komercaĵojn kaj komercistaron kun turbanoj – kelkaj el ili portas strangajn malnovmodajn pafilojn, aliaj portas lancojn – vojaĝante malsupren al la ebenoj. Mi povis vidi – eĉ ĝuste en tiu momento la patrino de Mini interrompis min plorpetante: “Gardu vin kontraŭ tiu homo!”

Bedaŭrinde la patrino de Mini estas tre timema virino. Kiam ajn ŝi aŭdas bruon en la strato aŭ vidas homojn proksimiĝantajn al la domo, ŝi tuj konkludas, ke estas ŝtelistoj, aŭ drinkemuloj, aŭ serpentoj, aŭ tigroj, aŭ malario, aŭ blatoj, aŭ raŭpoj, aŭ angla ŝipano. Eĉ post la sperto de tiom da jaroj ŝi ne povas kontroli sian timon. Do ŝi estas plena de duboj pri la Kabulano, kaj petegis, ke mi ĉiam observu lin vigleme.

Mi penadis kviete moki ŝian timon, sed ŝi turnis sin kontraŭ mi kaj seriozege proponis al mi gravajn demandojn:

“Ĉu infanoj neniam estis forrabitaj?”

“Ĉu ne estas vere, ke sklaveco ekzistas en Kabulo?”

“Do, ĉu estas tro nekredinde, ke tia giganta homo povus forporti tian malgrandan knabineton?”

Mi respondis, ke kvankam ne tute neebla, tio estas tamen treege neverŝajna. Sed tio ne sufiĉis kaj ŝia timo daŭris. Tamen tiu ĉi timo estis tiel nedifinebla, ke ne ŝajnis ĝuste malpermesi la viron en la domo, kaj la intimeco daŭris senĉese.

Unu fojon ĉiujare, en la mezo de Januaro, Rahmud, la Kabulano kutimis reveni al sia lando, kaj kiam tiu tempo proksimiĝis, li estis tre okupata, irante al domo post domo, kolektante siajn ŝuldojn. Tamen tiun ĉi jaron li ĉiam trovis la tempon por iri al Mini kaj babilo kun ŝi. Tio ĉi ŝajnis al fremduloj, kiel se estus komploto inter ili ambaŭ, ĉar se li ne venis matene, li certe venis vespere.

Eĉ mi mem estis de temp’ al tempo surprizata, renkontante subite en kiu ajn angulo de malluma ĉambro la altkreskan, vastvestan, multsakan viron; sed kiam Mini enkuris ridetante kun sia “Ho, Kabulano! Ho, Kabulano!” kaj kiam la du geamikoj, tiel malsamaĝaj, sin sidigis kune kaj komencis sian kutiman ridadon kaj ŝercadon, mi estis ree trankvila.

Unu matenon, kelkajn tagojn antaŭ la dato fiksita por la foriro de l’ Kabulano, mi estis en mia verkoĉambro korektante miajn presprovaĵojn. Estis malvarma vetero. Tra la fenestro la sunradioj tuŝis mian korpon kaj la ioma varmece estis bonveninta. Preskaŭ la oka horo estis kaj la frumatenaĵ

promenaduloj reiris hejmen. Subite mi aŭdis bruegon en la strato. Rigardante eksteren mi vidis Rahmud, la Kabulanon, kondukatan de du policistoj kaj ilin sekvis arego de scivolemaj buboj. Estis sangmakuloj sur la vestoj de la Kabulano, kaj unu el la policistoj portis tranĉilon. Rapidante eksteren, mi haltigis ilin kaj demandis la signifon de tiu ĉi afero. Parte de unu, parte de alia mi sciigis, ke iu najbaro ŝuldis al la Kabulano iomete por ŝalo de Rampur¹; sed li mensoge neis, ke li iam aĉetis ĝin, kaj dum la disputado Rahmud ekbatis lin. Kun furioza kolero la arestito insultis la malamikon per ĉiaj malbonaj nomoj, kiam subite mia Mini forkuris el la verando de la domo kun sia kutima ekkrio, "Ho, Kabulano! Ho, Kabulano!" La vizaĝo de Rahmud lumiĝis de ĝojo, kiam li turniĝis al ŝi. Hodiaŭ li ne havis sub la brako la sakegon, do ŝi ne povis paroli kun li pri la elefanto. Tial ŝi tiuj komencis per la dua demando, – "ĉu vi iras al la bopatro?" Rahmud ridis kaj diris: "Jes, fraŭlineto, mi iras tien". Sed rimarkante, ke tiu respondo ne amuzis la knabinecon, li levis la kunligitajn manojn kaj diris "Ho! mi volus batadi la bopatron, sed miaj manoj estas kunligitaj".

Pro la sangavida atako Rahmud estis kondamnita al kelkjara mal-libereco.

La tempo forpasis kaj Rahmud ne estis memorigita. Min okupis ĉiam la kutima laboro en la kutima loko kaj neniam pensis pri la libera montano, kiu pasigis siajn jarojn en malliberejo. Eĉ mia Mini forgesis, mi hontas diri, sian malnovan amikon. Novaj amikecoj plenigis ŝian vivon. Kreskante, ŝi pasigis la tempon pli kaj pli kun knabinoj. Ŝi pasigis tiom da tempo kun ili, ke ŝi ne venis plu en la patran ĉambreton, kiel ŝi kutimis fari. Mi nun preskaŭ neniam babilis kun ŝi.

Jaroj pasis for. Estis ankaŭ aŭtuno kaj ni preparis la edziniĝon de nia Mini. La soleno estis fiksita por la Puĝa festo². Samtempe kiam Durga reiras hejmen al Kailaŝa³, la lumo de mia domo ankaŭ estis foriranta al la edza hejmo, forlasante la patran domon en ombro.

La mateno estis brilanta. Post la pluvado⁴ estis sento de pureco en la aero, kaj la sunradioj brilis kiel pura oro. Tiel pure ili brilis, ke ili donis eĉ al la malluksaj brikoj de niaj stratetoj en Kalkuta belegan brilecon. De frua

1 Urbo fama per ŝaloj.

2 Grandega festo religia en Bengalujo dum la aŭtuno.

3 Durga estas la Diino, kies festo estas la "Puĝa". Kailaŝa estas la monteĝo en la nordokcidenta Himalajaro, kie ŝi loĝas kaj kien ŝi reiras post la festo.

4 Ĉe ni la aŭtuno komenciĝas post la pluva sezono.

tagiĝo la edziĝaj muzikiloj sonis kaj kun ĉiu takto mia koro ankaŭ batis la takton kune. Ĉiu noto plialtigis mian kordoloron pri la proksima disiĝo. Mia Mini estis edzinigota vespere.

De la frua mateno bruoj kaj klopodo plenigis la domon. En la korto la baldakeno devis esti starigita sur siaj bambuaj stangoj. La tintantaj kandelabroj devis esti pendigitaj en ĉiu ĉambro kaj en la verando. La eksciteco kaj entuziasmo ŝajnis esti senfina. Mi sidis en mia verkoĉambro trarigardante la kontojn, kiam iu eniris kaj, salutante min respektplene, ekstaris apud mi. Ĝi estis Rahmud, la Kabulano. Ĉe la unua rigardo mi ne povis rekoni lin. Li ne portis la sakegon, nek la longajn harojn, nek la saman fortecon. Sed kiam li ridetis, mi tuj rekonis lin.

“Kiam vi venis, Rahmud?” mi demandis lin.

“La lastan vesperon”, li diris “mi estis liberigita el la arestejo”.

La vortoj frapis maldolĉe miajn orelojn. Mi neniam parolis por vundi sian kunhomon, kaj mia koro kuntiriĝis en si mem, kiam mi realigis tion. Mi sentis, ke la tago estus plibone antaŭsignita, se li ne estus veninta.

“Ni havas solenon ĉe ni”, mi diris, “ĉu vi eble povos veni alian tagon?”

Li tuj turnis sin por foriri, sed kiam li estis apud la pordo, li hezitis kaj diris: “Ĉu mi ne devus vidi la fraŭlineton, sinjoro, nur unu minuton?” Lia kredo estis, ke Mini estus ankoraŭ la sama. Li imagis ŝin kurantan al li, laŭ sia kutimo, ekkriante: “Ho, Kabulano! Ho, Kabulano!” Li imagis, ke ili ankoraŭ ridos kaj interbabilos, ĝuste kiel en la malnovaj tempoj. Fakte, kiel memorigon de tiuj tagoj, li alportis zorgplene envolvitajn en papero kelkajn migdalojn kaj sekvinberojn, iamaniere havigitajn de ia samlandulo, ĉar la propra provizo estis delonge disĵetita.

Mi diris refoje: “Estas ceremonio ĉe ni”.

Lia vizaĝo reflektis doloron. Li rigardis min unu momenton, kaj dirinte: “Bonan matenon”, ekiris.

Mi sentis iomete simpation je lia doloro kaj volis realvoki lin, sed mi rimarkis, ke li mem revenas. Li proksimiĝis kaj donante al mi la donacon diris: “Mi alportis ĝin, sinjoro, por la fraŭlineto. Ĉu vi, mi petas, transdonos ĝin al ŝi?”

Mi prenis ĝin kaj volis pagi al li, sed li ekprenis mian manon, dirante: “Vi estas tre bonkora, sinjoro. Tenu min en via memoro. Ne proponu monon al mi. Vi havas filineton; mi ankaŭ havas unu, kiel ŝi, en mia propra hejmo, en Kabulo. Mi pensas pri ŝi, kaj tial mi alportas fruktojn al via filineto, ne por profiti monon.”

Tiel dirante, li metis la manon en sian grandan vastan mantelon kaj eltiris mallarĝan, malpuran peceton da papero. Kun granda zorgo li disvolvis ĝin kaj glatigis ĝin sur mia tablo per siaj manoj. Ĝi prezentis bildon de maneto. Nek fotografaĵon, nek desegnaĵon, sed nur la postesignon de inkŝmirita maneto, plate alpremita sur la papero. Tiu ĉi tuŝo de lia propra filineto restis ĉiam sur lia koro, kiam li vagadis, jaro post jaro, tra la stratoj de Kalkuta, vendante sian komercaĵon.

Larmoj aperis en miaj okuloj. Mi forgesis, ke li estis mizera fruktovendisto el Kabulo, kaj mi estis – sed ne, kiu do mi estis? Ĉu pli grava ol li? Li ankaŭ estis *patro*.

Tiu ĉi premsigno de la maneto de lia Parbati¹ en ŝia malproksima monta dometo rememorigis min pri mia propra Mini.

Mi tuj alvokis ŝin el la virinĉambroj. Oni ne volis ellasi ŝin. Sed mi ne aŭskultis iliajn argumentojn. Vestita en la ruĝa silka tuko de sia edziniĝa tago, kun la sandala signo² sur la frunto, kaj ornamita kiel edzinigota, mia Mini eniris.

La Kabulano rigardis ŝin kun miro. Li ne plu povos reĝui la malnovan amikecon. Fine li ridetis kaj diris: “Fraŭlineto, *ĉu vi iros al via bopatro?*”

Sed Mini nuntempe komprenis la signifon de tiu frazo kaj tial ŝi ne respondis al li, kiel ŝi kutimis fari alfoje. Ŝi ruĝiĝis pro la demando kaj staris apud li, rigardante flanken.

Mi rememoris la tagon, kiam la Kabulano kaj mia Mini renkontiĝis unuafoje, kaj mi sentis malĝojon. Post ŝia foriro el la ĉambro, Rahmud ekĝemis kaj sidigis sur la plankon. La ideo subite trairis lian cerbon, ke lia filino ankaŭ devus esti kreskinta dum la longaj jaroj, kaj li devus amikiĝi kun ŝi denove. Certe li ne trovos ŝin la saman kiel li ŝin konis. Kaj kio eble povus okazi al ŝi dum tiuj jaroj.

La edziĝaj muzikiloj eksonis, kaj la milda aŭtuna suno brilis. Sed Rahmud sidis en la strateto de Kalkuta kaj vidis en sia fantazio viziojn de la senarbaj montaroj de Afganujo apud si.

Mi eltiris bankbileton kaj donis ĝin al li, dirante: “Rahmud, revenu al via filineto; mia amiko, revenu al via propra lando, kaj la feliĉo de via reunuiĝo kun ŝi alportu al mia filineto bonan fortunon!”

1 Laŭvorte “filino de la montoj”, do montana knabino.

2 La signo de edziniĝo. La virinoj portas ĝin konstante dum la vivo de la edzo.

Farinte tion, mi devis pro monmanko fortranĉi iome la detalojn de la festo. Tial la virinoj de la familio estis ĉagrenitaj. Sed por mi la festo estis des pli brilanta kaŭze de la penso, ke en la malproksima lando la longe perdita patro reunuiĝis kun sia sola filineto.

Tradukis el la hinda lingvo
kun permeso de la aŭtoro
Irach Jehangir Sorabji.

Benares, Hindl.

La kreado.

Himno el la plej alta himnaro sanskrita, nomata la Rig-Veda.

1. Iam ne ekzistis la Estaĵo, nek la Neestaĵo, nek la tero, nek la surstreĉita ĉielkupolo. Ĉu vi scias el kia deveno, sub la ŝirmo kies ĉiu estis? Ĉu ekzistis profundega akvo?

2. Nek la morto, nek nemorto estis tiam, ne ekzistis inter lumo kaj malumo ia limo. Nur la UNU spiris sen aero. Per propra potenco – tiatempe krom la UNU ne ekzistis iu.

3. En komenco estis mallumeco envolvita de la mallumeco. Nekonebla akvo ondis ĉie: per mallumo estis envolvita. La profunda akvo: – kaj per povo de pensado sin kreigis TIU.

4. En la komenco en TIU moviĝis la deziro, kaj ĝi estis semo. La unua semo de la penso: – la kunligojn inter Neestaĵo kaj Estaĵo scias la saĝulo en la koro, tute sindonante.

5. La kunligoj estis trastreĉitaj; ĉu estis ili supre aŭ malsupre? Estis tie la kreanta povo de la UNU – la duobla povo. – Supre estis Lia dia povo, kaj malsupre estis materia.

6. Kiu vere scias? Kiu povas scii la devenon de kreaĵo? Kiu donas la veran klarigon de la praenigmo de kreaĵo? En komenco eĉ dioj ne estis; do la homo ne scias la fonton.

Kiu kreis tiun ĉi kreaĵon? Ĉu neniu estis la kreanto? La grandega Reĝo de kreaĵo, kiu loĝas en alta ĉielo. Ĉu Li povas tion ĉi klarigi – aŭ verŝajne eĉ Li ne povas?

El la sanskrita lingvo tradukis
Ivach Jehangir Sorabji.

Benares (Hindl.).

La historio de Savitri.

La plej konata kaj plej ŝatata historio el la nacia eposo.

En la antikva tempo estis reĝo nomata Aŝvapati en la lando de Madra. Li estis religiema piulo, adoranto de la vereco, havanta la koron fermitan kontraŭ la sentobjektoj. Li plenumis siajn religiajn devojn kaj estis tutkore amata de siaj subuloj por sia bonfarado. Sed li ne havis idon¹. Tial li preĝis al la diino Savitri² tre forte, ke ŝi donu al li idon. Post iom da tempo lia reĝino havis belan filineton. La patro kaj la saĝuloj donis al ŝi la nomon Savitri, ĉar ŝi estis donacita de la sundiino. Tiu reĝidino kreskis plena de beleco kaj de virto, kiel la diino de Fortuno mem, kaj post kelkaj jaroj ŝi estis belega junulino. Ŝi brilis kiel brilanta oro kaj la popolo kredis, ke ŝi estis vere diino, veninta sur la teron. La patro maltrankviliĝis pri ŝia edziniĝo, li alvokis ŝin kaj diris: “Karega filino mia! Nun venas la tempo de via edziniĝo. Mi tre ŝatus vidi vin edzino de bela edzo. Do elektu belan boninstruitan, pian reĝidon, kiu indas vin”. Ŝi respondis: “Kara patro! Mi obeas”. Tuj ŝi ordonas, ke oni pretigu ŝian belan oran kaleŝon por la vojaĝo. Baldaŭ ŝi ekiris kaj vojaĝis tra diversaj landoj, vizitante diversajn reĝfamiliojn. Post kelka tempo ŝi revenis hejmen kaj iris en la kortegon por rakonti ĉion al la patro.

La patro sidis tie parolante kun la granda saĝulo Narada³. Ĉirkaŭ ili sidis la reĝoficistoj kaj la saĝuloj. Narada vidis la reĝidinon kaj demandis Aŝvapati: “Kien iris via filino? De kie ŝi estas revenanta? Kial ŝi ankoraŭ ne edziniĝis?” Aŝvapati diris: “Ĝuste tial mi sendis ŝin, por ŝi vojaĝu tra diversaj landoj kaj elektu indan edzon por si mem. Ŝi ĵus revenis kaj bonvolu, via

1 Estas treege necese, ke la Hindo havu idon, precipe filon.

2 La diino de la suno.

3 Li estis la plej granda saĝulo de la malnovaj tempoj, konsilanto kaj helpanto de ĉiuj reĝoj.

saĝula moŝto, aŭskulti ŝian rakonton". Tiel dirante li proponis al la filino: "Rakontu nun, karulino!"

Ŝi salutis profunde ambaŭ kaj komencis: "Estas en la Ŝalva lando reĝo nomata Djumatsena. Li malfortune blindiĝis. Kaŭze de tiu ĉi malfeliĉo kaj kaŭze de la infaneco de lia filo, nomata Satjavan, liaj malnovaj malamiko ekaptis la landon. Tiam li iris en la piajn arbarojn¹. Tie nun li vivas pian vivon kaj estas trankvila pensante pri Dio. La filo de tiu Reĝa Moŝto, kiu kreskis en tiu ĉi arbaro, estas la edzo, kiun mi elektas". Narada, aŭdinte tion, ekkriis: "Ho, malfeliĉo! Kial la saĝa Savitri elektis tiun ĉi edzon? Ho, malfeliĉo!" Aŝvarati timante diris: "Kiu estas la malfeliĉo en tiu elekto?" Narada klarigis: "Vere li estas plena de bonecoj. Sed li havas nur unu malbonecon. Tute ja ne estas eble eĉ per grandega penado evitigi tion. Malfeliĉe lia vivo estos mallonga. Kaj precize post unu jaro li forlasos sian korpon". Post tiaj teruraj vortoj de Narada Aŝvapati maltrankvile diris al la filino: "Idino mia! elektu do alian edzon, ĉar la elektita de vi havas tian grandan malbonecon". Savitri diris: "La partigado de propraĵoj, la edziniĝo de virinoj, kaj trie, la donaco al iu estas ĉiam netuŝebla. Do, ĉu li estu longvivulo aŭ mallongvivulo, ĉu boneculo aŭ malboneculo, mi elektis lin mia edzo kaj mi neniam elektos alian". Narada diris: "Ho, Aŝvapati! tiu ĉi filino via estas unucelulino. Do mi kredas ke estus la plej bone, se vi donacus ŝin al Satjavan". Tiel dirinte Narada reiris ĉielen.

La reĝo pretigis ĉion por la venonta edziniĝo de sia filino kaj kiam la tuto estis preta li venis piede al la ermitejo de Djumatsena kune kun sia kara filino kaj saĝaj pastroj. Alveninte tien, li diris al la blindulo: "Mi alkondukas mian filinon kiel edzinon por la filo de via Reĝa Moŝto". La maljuna blindulo diris: "Ni estas senlanduloj kaj loĝas ĉi tie en arbara ermitejo, pensante pri Dio. Kiel povos la filino de via Reĝa Moŝto elporti la mizerecon de nia arbara vivado?" Sed Aŝvapati ree kaj ree certigis al la maljuna reĝo, ke lia filino amas lian filon tutkore, kaj fine Djumatsena konsentis. Tiam ili invitis ĉiujn tieajn geermitojn kaj laŭ religia rito la edziĝo de la gereĝidoj estis solenigita. Aŝvapati donacis al la filino riĉan doton kaj ĝojplene reiris hejmen. Satjavan ankaŭ estis tute feliĉa, havante tiun belan kaj saĝegan edzinon; kaj ŝi mem estis tute kontenta, ĉar ŝi ricevis la amantan kaj korege deziratan edzon.

1 En la malnova tempo kiam oni maljunĝis oni retiris sin en arbaron por resti tie pripensante dion. Do la arbaroj estis plenaj de ermitejoj de tiaj maljunaj gepuloj.

Post la foriro de sia patro ŝi flankenmetis la riĉajn vestaĵojn kaj ornam-
aĵojn, sin vestinte per la ermitaj vestoj, faritaj el arbŝelo. Kaj la gepatroj de la
edzo estis tre feliĉaj de ŝia zorgo kaj amo pri ili. Nun alvenis la tempo de la
morto de Satjavan laŭ la parolo de Narada. Ŝi kalkulis, ke restis ankoraŭ kvar
tagoj kaj ŝi decidis fordoni sin dum tiuj lastaj kvar tagoj al preĝo kaj fasto.
La maljunaj bogepatroj ne komprenis tion kaj demandis ŝin pri la kaŭzo. Ŝi
diris: “Karaj gepatroj, ne timu, mi faris solenan promeson kaj mi plenumos
ĝin decideme. La veran kaŭzon mi klarigos al vi post kvar tagoj”. Je la tago
kiam Satjavan devis morti ŝi levis sin fruege, kaj post bano kaj preĝo ŝi salutis
ĉiujn gepiulojn, salutis siajn bogepatrojn, kaj ricevis ilian benon: “Neniam
estu vidvino!”¹. La bopatro diris: “Filineto! Jam estas la kvara tago de via
fasto; nun estas tempo por manĝi; do manĝu”. Ŝi diris: “Ne, patro kara! Mi
decidis, ke mi fastu ĝis la subiro de la suno hodiaŭ”. Dume, Satjavan prenis
hakilon kaj eliris por alporti lignon el la arbaro. Savitri treege deziris iri kune.
Li diris: “Se vi deziras mi ne kontraŭdiros, sed la gepatroj eble ne deziras, ke
vi eliru. Do, demandu ilian permeson”. Ŝi demandis kaj ricevis la permeson
de la gepatroj kaj iris en arbaron kun la edzo.

La riĉkoloritaj floroj, la dolĉe fluanta rivero kaj la verdaj arboj treege
plaĉis al la geedzoj. Satjavan unue kolektis fruktojn por la gepatroj kaj po-
ste komencis haki la arbojn por ligno. Kaŭze de la abraro kaj de la varma
suno li havis kapdoloron. Li diris: “Kredeble mi malsaniĝas kaj mi deziras
ekdormi, ĉar mi ne povas stari”. Savitri ĉiam preta por servi al la edzo, metis
lian kapon sur sian bruston kaj sidiĝante sur la tero kantis dolĉe al li, ĝis
li ekdormis. Post kelka tempo ŝi vidis la teruran, nigravizaĝan, ruĝokulan
dion de morto, kiu havante kaptoŝnuron en la mano staris apud Satjavan.
Rigardante lin, ŝi demandis: “Mi kredas, ke via moŝto estas morto. Tiu ĉi
korpo via ne estas homa. Diru al mi, kiu vi estas kaj kion vi deziras?” Li res-
ponde diris: “Jes, mi estas morto. Mi deziras ekkapti la vivon de Satjavan,
ĉar lia tempo sur la tero estas finigita”. Tiel dirante Jama² poste eliris el la
korpo de Satjavan fingrolarĝan hometon kaj ligante lin per la ŝnuro li ekiris
suden³. Savitri plena de grandega malĝojo postiris. Jama vidis ŝin kaj diris:

“Ho, Savitri! revenu hejmen kaj faru la funebrajn ceremoniojn pro via

1 Ĝi estas la plej granda beno por hinda edzino. Oni ankaŭ kredas ke la
beno de piulo kaj ermito estas ĉiam plenumota.

2 Nomo Sanskrita de morto.

3 Jama loĝas en la suda ĉielo.

edzo, vi jam plenumis vian devon pri la edzo. Jen la limo, kiun homo vivanta ne povas transpasi.

Savitri diris: “Kien oni alkondukos mian edzon aŭ kien li mem iras, tien ankaŭ mi venos kune. Ĝi estas nepra devo de edzino.

La saĝuloj diras, ke post sep paŝoj estas amikeco kun bonuloj; do aŭskultu, kiel amiko, miajn vortojn:

“La malsaĝuloj vagadas en arbaroj kaj kredas, ke per nura vagado, faskaj sinturmento oni estas libera; sed la saĝuloj diras, ke komprenante kaj farante la religian devon oni atingas la celon de l’ vivado; tial metas la bonfarantaj saĝuloj religian devon en la unuan rangon”.

Jama diris: “Revenu hejmen, mi ŝatas aŭskulti viajn belajn vortojn, tiel bone diritajn. Esceptinte la vivon de Satjavan, elektu kiun ajn deziron, mi certe ĝin plenumos”.

Savitri diris: “Senlandulo kaj blindulo, mia kara bopatro, loĝas en la arbaro kiel ermito. Mi deziras, ke li estu forta reĝo kaj rehavu siajn okulojn; per via benaĵo li estu brilanta kiel suno”.

Jama diris: “Ho, kara filino! mi donas al vi ĉion deziratan. Mi vidas, ke vi estas lacigita pro la longa vojo, revenu, – vi ne devus vin lacigi”.

Savitri rediris: “Kiel estus laciĝo apud mia edzo? mia vojo estas certe sama kiel la lia. Mia vojo estas ĉiam tien, kien vi lin alkondukas. Ho, dia moŝto! aŭskultu ankaŭ mian pluan parolon:

“Kun la virtuloj la unua konatiĝo estas tre dezirinda; poste oni iĝas ilia amiko, kaj amikeco kun virtuloj estas ĉiam fruktoplana. Tial oni loĝu ĉiam kun la virtuloj.

“La nepra devo de la virtuloj estas amo al ĉiu vivaĵo, montrita per ago, vorto kaj penso, kaj la dua devo ilia estas bonfarado”.

Jama diris: “Kiel akvo por soifantoj estas via parolo por miaj oreloj. Do ankaŭ esceptinte lian vivon, elektu vian duan deziron, ho, virtulino!”

Savitri diris: “Mia patro, la reĝo de la mondo, restas sen filoj¹. Mi deziras, ke li havu cent saĝajn filojn, kiuj faros lian nomon honorinda tra la tuta mondo”.

Jama diris: “Via patro certe estos patro de cent famaj, saĝaj filoj. Nun estas viaj deziroj plenumitaj. Ho, reĝfilino! revenu, vi jam iris longan vojon”.

Savitri diris: “Ne estas la vojo longa por mi kun mia edzo, mia penso estas ĉiam kun li. Kaj mi plu diros ion al via moŝto:

1 Vidu noton 1-an sur la pĝ. 22.

“Vi estas la forta filo de Vivasvat¹ tial oni nomas vin Vajvasvata². Vi gardas la popolojn kun egala justeco, tial vi estas la Dharmaraĝa³ (la Reĝo de Justeco).

“Vi ankaŭ gardas la popolojn per justaj reguloj, kaj vi ilin kondukas sur la vojo de la Vero, tial oni nomas vin Jama (la vera kondukanto).

“Oni konfidas al la virtuloj pli ol al si mem, kaj tial ĉiuj deziras nepre la helpon kaj la konsilon de la virtuloj”.

Jama diris: “Ho, bona virino! mi neniam aŭdis, krom de vi, tiajn vortojn. Mi estas ĝojplena. Do elektu la trian deziron, esceptinte la vivon de Satjavan”.

Savitri diris: “Mi deziras cent gloriĉajn filojn, kiuj portos la nomon de mia edzo, kaj kiuj etendos tra la tuta mondo la famon de lia familio. Ĝi estas la tria deziro”.

Jama diris: “Ho, belulino! Vi havos cent gloriĉajn filojn, kiuj trovos grandan famon en la mondo. Mi ne deziras lacigi vin, do revenu, vi jam iris longan vojon”.

Savitri diris: “La virtuloj estas ĉiam religiemaj kaj rajtemaj, ili neniam estas malfeliĉaj kaj neniam funebraj. La kunveno de virtuloj kun virtuloj neniam estas senfrukta. La virtuloj neniam timas apud virtuloj. La virtuloj neniam timas kontraŭagon, ĉar ili agas ĉiam kiel Arioj⁴, kaj bonfaradas”.

Jama diris: “Kiam vi diras tiamanierajn vortojn, plaĉante al mia koro, tiam kreskas mia admiro pri vi. Ho, senegala ĉastulino! demandu kion ajn via koro deziras”.

Savitri diris: “Mi ne deziras feliĉon sen edzo, mi ne deziras taglumon sen edzo, mi ne deziras fortunon sen edzo, mi ne deziras eĉ vivon sen edzo.

“Vi mem promesis al mi laŭ mia deziro cent filojn gloriĉajn, kaj vi forprenas mian edzon. Mi elektas, ke mia Satjavan revivu, tiel via promeso estos plenumata”.

Jama diris: “Tiel estu” kaj malligis la ŝnurojn. Salutante Savitri, li diris: “Ho, ĝojo de via familio! jen mi forlasas vian edzon. Vi ambaŭ vivos kune longajn jarojn”. Tiel dirinte, li reiris sian lokon. Post lia eliro Savitri revenis en la arbaron, kie kuŝis la korpo de Satjavan, kaj rigardis lin amoplene. Tiam

1 La suno.

2 Signifas “filo de la suno”. Estas nomo de morto.

3 Estas alia nomo por morto.

4 Aria (nobla) estas la pranomo de la hinda raso. La nomo signifas ĉiun bonan econ. Do agi kiel Arioj estas la plej alta idealo de la hinda vivado.

li rekonsciiĝis kaj avide demandis ŝin: “Kien iris la nigrulo, kiun mi vidis. Kiam mi ekdormis sur via brusto, mi vidis teruran, sed brilantan personon. Ĉu estis sonĝo aŭ ne?” Savitri ridetis kaj respondis: “Mia karulo, nun ni devus reveni hejmen, ĉar la nokto jam aperis kaj niaj gepatroj maltrankvil-iĝos. Morgaŭ mi rakontos al vi la tuton”.

Tradukis el la sanskrita lingvo
Irach Jehangir Sorabji.

Benares (Hindl.).

La patro.

De Avetis Aharonjan.

Lia barbo estis blanka kiel flugilo de cigno, kaj la kapo – kiel printempe ĵusflorinta ĉerizarbo.

La okuloj palpebrumis malrapide, kaj ilia malforta, laca lumo apenaŭ briletis sub la densaj brovoj, simile al tutnokte brulinta lanterno, kiu dum la tagiĝo malforte spiras de laciĝo kaj serĉas trankvilon.

Lia nigra peza felĉapo malleviĝis ĝis la brovoj, kaj la hara azia surtuto kovris lian dorson.

Li estis homo de ŝvito.

La randoj de la densa ĉapo kaj la grizaj serpentaj linioj de l' surtuta dorso atestis longan kaj laboreman vivon.

La maljuna kapo tremis kaj de malproksime oni povis pensi, ke li per movoj de l' kolo senhalte ĝustigas la ĉapon.

Li havis en la mano longan bastonon, antaŭ nelonge detranĉitan en arbaro; ĝia supra pinto atingis ĝis la ŝultro de l' maljunulo.

Dealte rigardis lin kun nekomprenebla indigno la nebula kaj severa ĉielo aŭtuna, kaj la furioza vento plenigis per polvo liajn okulojn kaj ludis kun lia longa barbo.

Kiam la vento plifortiĝis, li unu momenton ŝanceliĝis, kaj la bastono en la mano tremis; li skuis la kapon, poste per la maldekstra mano li levis la baskon de sia longa surtuto, forviŝis polvon el la okuloj kaj denove marŝis tra la larĝa, senhoma strato.

Li marŝis rapide, sed la paŝoj estis tiel malgrandaj, ke li ne povis trapasi grandan interspacon; krom tio la vento malhelpadis.

Li tion ne rimarkis.

Li marŝis, malfacile spiris kaj interparolis kun si mem.

La elparolataj vortoj estis ĉiam la samaj:

“Oni pardonos... kiel oni ne pardonos...”

Li estis certa, ke oni pardonos lian filon. Oni lin kondamnis al morto. Laŭ konsilo de spertaj homoj, la patro telegrafe petis ŝanĝi la mortkondamnon, li ignoris, al kiu li adresis la peton? kio estis skribita? Li nur scias, ke en la gubernia urbo troviĝas homo, kiu povas fari ĉion: pendigi aŭ pardoni; kaj li estis certa, ke li, tiu ĉiupova homo, liberigos lian filon.

“Oni pardonos, kiel oni ne pardonos!..”

Kaj tiujn vortojn li ripetas kun profunda konfido.

Tiu konfido havas bazon, seriozan bazon, kiun eltrovis li, la maljunulo mem.

Oni devas pardoni, ĉar... kiel oni povas vivantan, senkulpan homon pendigi, mortigi... homo ekzistas... kaj subite ĝi ne ekzistas... Kaj iu malhelaĵo, nedifinebla kaj senforma falas sur lian mizeran cerbon, nebul-ego kovras lian penson... kaj la kapo tremas...

Oni pardonos... li ja estas petinta... maljuna homo... sepdekdujara, grizaj haroj ja valoras en la mondo iom... kiom da jaroj li pagis al la reĝo impostojn!.. lia filo ja servis, estis soldato... Kaj krome tiu junulo estas tri-dekjara; lia staturo, la larĝaj ŝultroj kaj la okuloj! li estas belaspekta junulo! kies manoj leviĝos?.. Oni rigardu!..

La lasta motivo al li ŝajnis plej forta... kiel oni povas pendigi... tian junulon!

“Oni pardonos, kiel oni ne pardonos?..”

* *
* *

Hieraŭ li estis tie – en la arestejo.

Oni diris al li, ke ne estas ricevita ankoraŭ la respondo, morgaŭ li venu.

Li longe ne foriris, sed restis staranta sur la sama loko, kiel mortinto, sin apoginte al la bastono kaj kapnude antaŭ la estro de l' arestejo.

– Morgaŭ venos la respondo, ĉu ne sinjoro?

– Jes, jes, maljunulo, nu, do iru nun!

– Estu benata via buŝo! diris ridetante la maljunulo. – Ĉu vi scias, sinjoro, kia junulo li estas!.. Vi ne atentu tion, ke li estas en arestejo; ja estas malfacile; sed tamen, jen, se vi volas, elektu dekon da bravuloj, vicigu ilin, jen, en tiu korto, kaj ili ĉiuj kune sin ĵetu sur mian bravulon, vi tiam rigardu... nur elĉenigu liajn piedojn... li estas kiel monto, kiel leono... Jen, en la pasinta jaro, en nia vilaĝo...

La entuziasmigitan maljunulon interrompis la estro:

– Oni pardonos, maljunulo, oni pardonos, – kaj la estro ridetis per tiu miriga rideto, kiun havas nur oficistoj kaj de kiu homo nepre frostotremas. La maljunulo tion ne rimarkas, li estas feliĉa pro tiu rideto; kuraĝigita li deziras paroli, rakonti pri sia filo, kvazaŭ de tio dependus la sorto de l' filo.

La maljunulo estas senmova, lia vizaĝo – serena, esperplena; li havas ion por diri, aŭskultu ĉiuj!

La estro jam delonge ne rigardas lin, ne aŭskultas lin, sed pro ia neordinara subtileco li ne forigas lin.

– Ĉu vi scias, sinjoro? mia filo estas senkulpa... certe li estas senkulpa, kiel ĵus naskita infano... li ne trompos... demandu... se li havas kulpon, Dio juĝu... jes, Dio juĝu... ĉu ne estas tiel, sinjoro?..

– Jes, jes... nun iru, – kaj la estro ankoraŭ ridetas...

Kaj la maljunulo ree estas senmova, rigardas la fenestron; li estas kontenta, feliĉa pro siaj paroloj.

– Kiel ĝi estas ruĝa!..

– Kio? – demandas mirigite la estro.

– Jen, la brusto de tiu kolombo... kiel ĝi estas bela!..

Unu kolombo estis fluginta malsupren kaj sur la fenestro ĝi bekis restaĵojn.

La estro kun miro ekrigardis la maljunulon.

– Kolombo estas bona birdo... Ha! kiel ili estas multenombraj!..

En la korto ekflugis for la kolombo, kaj subite aŭdiĝis la ĉengrincado, kiu, kiel krianta protesto, sin enverŝis internen tra la fenestro per mortotremaj, kriplaj sonoj.

– Ho! eliĝu miaj okuloj, blindiĝu la okuloj de viaj gepatroj... ĉiu ja havas sian patron kaj patrinon! – li ekkriis kaj liaj okuloj malsekiĝis, kaj li forviŝis ilin per basko de sia longa surtuto.

Laŭ ordono de la estro fine oni lin elkondukis.

Tio okazis hieraŭ.

Hodiaŭ li iras denove kaj li estas certa, ke la saviga telegramo devas esti ricevita.

“Oni pardonos... kiel ili ne pardonos!.. Dio ja...”

La vento bojas kiel furioza hundo, penante haltigi lian iradon; la polvo penetras en liajn maljunajn okulojn, la kapo tremadas kaj li iras, ĉiam iras, kaj interparolas kun si mem.

“Oni pardonos...”

La estro de la arestejo hodiaŭ havis pli afablan mienon; li estis pli atenta kaj delikata; nur li ne povis longe rideti.

La maljunulo staris kun klinita kapo sur la sama loko, tenante la bastonon en unu mano kaj la ĉapon – en la alia. Ili silentis.

La estro fumis cigaredon. La maljunulo vidis, kiel leviĝas ringe ĝia fumo; li vidis lian dekstran manon, ludantan kun kuŝanta papero kaj la fingrojn de la maldekstra mano, per kiuj li frotis angulon de la tablo.

La maljunulo atendis; ili silentis... Aŭdiĝis nur la knarado de la plumo de l' juna skribisto, sidanta ĉe la apuda tablo; la sama kolombo bekis sur la fenestro pecetojn da pano.

La maljunulo serĉadis la okulojn de la estro.

Kaj la okuloj estis denove bonaj... kiel hieraŭ.

– He, maljunulo! la respondo venis... oni nuligis la mortkondamnon... sed ho ve! Estis malfrue!..

– Venis?.. – ekkriis la maljunulo ne aŭdante la lastajn vortojn... Glor' al Vi, Dio!

– Jes, venis... sed, bedaŭrinde tro malfrue...

– Malfrue?.. Kiel malfrue, sinjoro? estu benita la registaro! ĉu ne estas tute egale tagon malfrue aŭ frue? Oni ja nuligis la kondamnon...

Ree ekregis silento... La skribisto demetis la plumon, kaj oni povis rimarki, ke li spiris malfacile; li sin apogis al la dorso de l' seĝo, kaj rigardis... La estro ne ridetis plu. Li klinis la kapon, ektiris la tirkeston de la tablo kaj elprenis de tie paketon da papero.

– Jen, tiun ĉi monon via filo komisiis transdoni al vi... kaj nenion alian li diris...

La maljunulo silente prenis la arĝentajn monerojn, tri rublojn kun du-dek kvin kopekoj, kaj kunpremis en la mano.

– Mia zorgema filo! – ekkriis li, – li redonas al mi la vojelspezojn... Ho, mia karulo!.. bona estas li, sinjoro! Ĉu vi permesos vidi lin ankoraŭ por poste iri al mia afero?.. Estu benita la registaro!..

Denove ekregis silento; la kolombo kun ruĝa brusto forflugis de la fenestro; kaj denove la ĉenegrincado, kiel krianta protesto, sin enverŝis internen kun kriplaj sonoj kaj ekfrapis la murojn, serpentumis, ĝemploris en la anguloj.

– Estas leĝo, maljunulo, – diris la estro ne atentante lian lastan demandon... – estas leĝo, nenion vi povas fari... nia devo ankaŭ estas peza... sed

kion fari?.. ni estas servantoj de la leĝo... en la pasinta nokto ĉio finiĝis... la respondo malfruiĝis... domaĝe!..

Tiun ĉi fojon ne estis plu nur silento, kiu ekregis en la ĉambro, sed io alia, nevidebla, sed teruriga, kiu spiris, kiu spiroblovis, kaj ĝia spiroblovo alfrapiĝis al la vizaĝoj de la ĉeestantoj; ĉiu dezirus kaŝi la vizaĝon per du manoj, aŭ enigi kapon ien.

La maljunulo rigardis la estron.

“La respondo malfruiĝis”... “estas leĝo”... “en pasinta nokto ĉio finiĝis”... tiuj ĉi vortoj sonis ree en liaj oreloj, ricevis novan sencon kvazaŭ per brilo de fulmo; la maljunulo ne nur aŭdis klare, sed vidis tiujn terurajn vortojn, kaj ili, kiel harditaj najloj, ruliĝante en la aero venis, kaj eniĝis en lian kranion... Kaj poste, tiuj moneroj, en lia mano... “via filo donis... nenion alian li diris...” Li sentis, kiel tiu metalo iom post iom eniĝadis en la karnon de lia mano, li sentis sed ne povis malfermi la manon, li kunpremendis la fingrojn ĝis la disrompiĝo de l’ ostoj.

Kaj terura vero, kiel grandega nigra serpento, iom post iom sterniĝis antaŭ liaj okuloj; jen, el la nigra fendo leviĝis la kapo de la serpento, poste la dorso, la vosto, kaj sin ĵetas al la maljunulo.

Kaj la serpento ridetas...

La estro levis la kapon, penis rideti, sed li vidis, kiel la okuloj de la maljunulo iom post iom plilarĝiĝas, plisterniĝas, kvazaŭ por okupi la tutan vizaĝon, la brovoj leviĝas al la frunto, kaj en lia rigardo estas vidata grandega teruro, malhela kaj kruela, kiel senflame fumanta fajro en la mallumo.

La estro klinis la kapon.

– Mia filo... ne estas... tie?! – elparolis la maljunulo tra la kunpremitaj makzeloj kaj etendis la manon al la korto, kie grincadis la katenoj de arestitoj, elirantaj por promeni.

– Estas leĝo... kion fari?.. la respondo malfruiĝis.

La serpento ĉirkaŭvolvis lin kaj la maljunulo balanciĝis, tremis en ĝiaj malvarmaj kaj abomenaj ĉirkaŭprenoj.

La estro faris signon; du gardistoj malrapide elkondukis lin subbrake. La pordo fermiĝis.

La maljunulo estis sur la strato.

La vento fajfegas; la nuboj estis malleviĝintaj pli malsupren; estis terura ventego da polvo.

La maljunulo sin apogis al la kontraŭa muro kunpremite en unu mano la bastonon, en alia – la sangokovritajn monerojn.

Li haltis kaj tremis; lia tuta korpo skuiĝis, alfrapiĝis al la muro, kaj liaj dentoj interpremiĝadis, kvazaŭ por mueli unu la alian.

La furioza vento forprenis lian ĉapon kaj ĵetis en la polvon. Lia kapo kliniĝis malrapide teren, la blanka barbo disiĝis sur la brusto, la haroj, freneze komplikitaj, sterniĝis sur la frunto kaj malleviĝis ĝis la okuloj. La bastono falis el la mano kaj la moneroj – el la alia mano; tra la fingroj unue elrampis la dekkvinkopeka monero kaj malaperis en la polvo, poste sekvis unu post alia la ceteraj arĝentaj moneroj.

La genuoj fleksiĝis; li rampis malrapide, palpante la muron, kaj jen li sidiĝis; jen la kapo malleviĝis, malleviĝis ĝis la tero, la barbo sterniĝis sur la tero kiel flugilo de mortigita cigno.

Kaj la vento kolektadis la polvoteron de la dezerta strato, amasigis, kunportis kaj ŝutadis sur la kapon, florintan kiel ĉerizarbo, sur la dorson, sur la kruojn...

Per tombista energio ĝi entombigis la maljunulon, kaj ridaĉis, kriaĉis, ploregis... Estis vidata plu nek la kapo, nek la barbo, nek la kruoj.

Kaj la patrina tero spirĝemis de la doloro, pro la eterna ĉagreno...

.....

Malproksime, sur malseka dezerta montdeklivo, kien nur iras la mal-sanaj birdoj por morti kaj kie dum malfruaj noktoj ploregas la strigoj, kuŝis lia filo sub la tero...

El la armena lingvo tradukis S. Haĵjan.
(S. Mkrtĉjan).

Batum (Kaŭkazo).

La morto de ŝafisto.

De Ivane Bukurauli.

Estis fino de Septembro. Per bruna-griza nubaro kovriĝis la ĉielo de Trialeti. La malvarma, monta venteto frostotremigis.

Sur montopinto ŝafisto paŝtis ŝafaron. La ŝafaro, kuntiriĝinte pro la malvarmo, avide manĝis la montan sukplenan herbon, kaj la paŝtisto, sid-iĝinte ĉe l' fonto, komencis sian mizeran matenmanĝon.

Tro modesta estis la manĝaĵo de l' paŝtisto, tamen estis enviinde rigardi lian vivo- kaj sanoplenan junecon. Loĝinta de l' junaĝo mem sur la brusto de l' naturo kaj hardita de l' malfavoraj ventoj, li aspektis tiel same sana kaj floranta, kiel la naturo, kies filo li estis. Sur liaj vivo- kaj energiplenaj okuloj kaj la vizaĝo sunbruna estis videbla nenia signo de malmoraleco. Ĉion li rigardis sincere kaj senartifike.

Estis malvarme, sed pro tio li eĉ ne intencis plendi. Malbona ŝafisto li estus, se li ne konsentus kun sia sorto, se li ne tolerus senriproĉe malsaton kaj malvarmon kaj ne pasigus sendorme la noktojn sub la nura burko¹.

Li jam delonge estis alkutiminta al tia, kiel oni diras, hunda vivo, sed samtempe en lia koro flamis la espero, ke en nemalproksima estonto ankaŭ li mem havos sian propran ŝafaron...

La revado allogis lin: ekmemoris li sian malgajan orfecon, kiam li frostotremis ĉe la dua edzino de sia onklo, kiel ŝi, malkompatema, batis kaj turmentis lin, forpelis lin el la hejmo kaj li, malsata, ĉifone vestita, sidadis la tutajn tagnoktojn sub la libera ĉielo.

Li ekmemoris ankaŭ, kiel li kaŝe malaperis kaj venis sur Ŝirakan stepon. Unu bonkora maljunulo donis al li tie rifuĝejon kaj "faris lin homo". Malaperis la neagrablaj pensoj, cedinte la lokon al plezuraj revoj. Jen, li

1 Burko – felmantelo.

rigardas kaj kvazaŭ vidas sian junan edzinon amoplenan kaj sindoneman. Ŝi sidas ĉe l' fajro kaj dorlotas sian plenkorpan infaneton. Ĝi, vestita nur per ĉemizo, saltetas, ridetas kaj triumfe rigardas la fajfegantan fajron, disĵetantan la orkolorajn fajrerojn.

Venas la longe atendita minuto: pasos unu semajno, la dua kaj li ekiros kelktempe sian hejmon, ripozos en la propra domo, apud siaj konatoj, revidos propran vilaĝon, kampojn, geparencojn, amikojn kaj gekonatojn...

La ĉielo pli kaj pli malsereniĝis, ekkoleris, ekkoleregis ĝi. Ektondris, ekventegis terure, malheliĝis. La malpaciĝinta ventego kaj fulmotondro terurigis la tutan ĉirkaŭaĵon, kvazaŭ ili volus neniigi ĉiun estaĵon de l' tero. La ŝafaro korŝirante eklekis pro timo, maltrankvile kuris tien-reen kaj fine komprenante nenion kaj serĉante la trankvilan lokon, ĝi ekkuris al la kavego. La unua alkurinta ŝafo, ne konservinte la egalpezon, falis en la kavegon kaj mortigis; ĝin sekvis la dua, la tria.

Dezirante savi la ŝafaron de l' perejo, la ŝafisto baris al ĝi la vojon: li kuradis jen tiun, jen alian flankon, kriis kaj batis la ŝafojn per la bastonego; li eĉ preskaŭ batmortigis kelke da ŝafoj, sed vane: la ŝafoj freneze premis unu la alian kaj senpripense faladis en la profundegaĵon. La ŝafisto vidante, ke pereas ĉio, deĵetis de si la burkon, demetis la mallongan pelton kaj "ĉoĥa" por agi pli libere. Konvinkiĝinte, ke la bastonego ne efikas, li ekpafis, sed vane: la kavego pli kaj pli pleniĝis per la vivaj korpoj. La vento pli fortiĝis kaj disĵetadis ĉikaŭen sablerojn kaj ŝtonetojn. La ŝafisto senespere mallevis la manojn kaj komencis rigardi. De lia sunbruna kaj bluiĝinta vizaĝo gutis la ŝvito...

Ĉesis la ventego. Trankviliĝis ankaŭ la ĉielo. Ekneĝis. La ŝafaro iom post iom kovriĝadis per la blanka mortovesto, ne pasis eĉ kelke da horoj kaj ĝi jam estis entombigita sub la neĝo. Pereis la tuto. Restis vivaj nur li, rigide starante sur tiu ĉi loko, kun malgajaj okuloj rigardante en la kavegon kaj kune kun li – lia sindonema ŝafgardista hundo.

– Ho, Dio, kie do estas Via justeco?.. – ekĝemis la ŝafisto, forĵetis en la kavegon la pafilon kaj sidiĝis apud la kaveg-bordo.

Noktiĝis. La nuboj disiĝis kaj kovris la montopintojn... Ekbriletis la steloj... aperis ankaŭ la luno, heliginte per siaj radioj la neĝkovritan monton de Trialeti. La monto dormis, ialoke sur montobazo la ŝafistoj gardis siajn ŝafarojn.

Post du tagoj vilaĝano alportis el la vilaĝo sur la azeno la salon por la ŝafaro kaj la manĝaĵon por la ŝafisto.

La serĉado estis vana. – “Eble li estas sur la pinto de l’ monto”, ekpensis la vilaĝano.

– *Auu!..* – ekvokis li la ŝafiston. Responde nur ekaŭdiĝis la korŝiranta blekado de hundo. Li sin direktis al la hundo, kiu ekvidinte lin blekis pli kortuŝante.

Li aliris pli proksime kaj vidas la ŝafiston sur la tero.

– Alekso, hej, Alekso! – komencis li manpuŝeti lin.

Ho, ve! li ne sukcesis lin vekti. Alekso ne estis plu viva, same kiel ne estis viva lia ŝafaro.

El la kartvela lingvo tradukis
Egor Oganezov.

Kutais (Kaŭkazo).

Vivrakonto pri la kuracisto¹.

Sinjoro X. dum juneco lernis verki. Malprospere. Okupis sin je arto. Malprospere. Li studis medicinon; trovis sin bone scianta. Dum tri jaroj neniu paciento vizitis lin. Li koleris. Li malsaniĝis. Li sin kuracis kaj mortis.

Ho, ve! sinjoro! Vi mortis, mortis mem. Se vi ne mortus, najbaroj multe mortus. Vi mortis, najbaroj malmulte mortis. Via sanigado estas nek medicino, nek kuracarto. Via kuracilo, kiel lupo, kiel tigro. Sanulo, kiun palpis via mano, malsaniĝis. Fortulo, kiu uzis vian medikamenton, ruiniĝis. Ho, ve!

El la ĥina lingvo trad.
K. Ĝ. Ŝan.

Shanghai (Ĥinl.).

1 Malnovan literaturon de Ĥinlando karakterizas la “rapida stilo”, t. e. en malgranda amplekso oni priskribas multe da okazintaĵoj. Pro tio la frazoj estas tre mallongaj kaj punktoj ĉiam apartigas unu vorton aŭ du. La “Vivrakonto pri la kuracisto” estas tradukita laŭvorte kaj prezentas specimenon de l’ rapida stilo.

Konsolo al la mortintaj vojirantoj.

Funebra rakonto de Van Jan-Min¹.

La 3-an de Julio, unu senoficulo, kiu diris, ke li venas el Pekino, kaj kies nomo ne estis sciata, kun unu filo kaj servisto preterpasante Lunĉan-urbon por ricevi ian vakantan oficon, haltis en ies hejmo. Mi vidis lin post la malalta plektobarilo, kaj volis demandi ion pri Pekino. Sed tiu intenco ne estis efektivigita, ĉar tuj mallumiĝis, ekpluvis. Morgaŭ matene mi sendis mian serviston inviti lin, sed vane: li jam foriris delonge.

Ĉirkaŭ tagmezo iu persono, kiu venis de la monto "Cent-piedoj", diris, ke li vidis unu maljunulon mortintan apud la monto, kaj du junuloj malĝojege ploris apude.

– Ho, – mi diris, certe la senoficulo mortis! Domaĝe.

Vespere, alia homo sciigis min, ke apud la monto estas jam du mortintoj, kaj unu apudulo nur sopiris sidente senmove. Laŭ lia klarigo pri la okazintaĵo kun priskribo, kiel la mortintoj estas vestitaj, kian aĝon ili havas, mi sciis, ke la filo ankaŭ mortis!

Morgaŭ matene ankoraŭ unu preteriranto anoncis, ke malsupre de la monto restas tri senvivaj korpoj. Ho ve, ankaŭ mortis la servisto!

Konsiderante, ke la mortintoj nek familianon, nek parencon havas, mi kun du servantetoj ekiris al la loko kun necesaj iloj por enterigi ilin. La servantetoj, ŝajnis al mi, iris ne volonte. Kio? – mi diris, ho ve! sciu, ke ni ja estas similaj al ili!

Aŭdante mian diron, la servantetoj eklarmis kaj volonte obeis. Sur la

1 Van Jan-Min vivis antaŭ 400 jaroj kaj estis geniulo, kies filozofion pri "Konscienco" japanoj tre adoras ĝis nun.

Laŭ ĥina kutimo post morto de amiko aŭ parenco oni faras tian funebran rakonton. (Rim. de l' trad.).

monto ni fosis tri kavojn kaj entombigis la tri kadavrojn. Poste, per unu kokido kaj tri vazoj da rizo regalante la tri spiritojn, mi kun larmoj diris al ili.

– Ho, ve! domaĝe! Mi estas oficisteto de Lunĉana oficiala hotelo¹, mia patra urbo estas Ĉekiano. Do, mi kaj vi, ni ambaŭ estas fremduloj en tiu ĉi loko. Mi ne scias, kie estas via patra urbo kaj kial vi venas fariĝi ĉi-tiea spirito?! Oni diras: “Neniam prenu la oficon en tro malproksima loko”. Mi? Mi meritas, ĉar mi estas krimulo². Ĉu vi havas do iun krimon? Mi ja scias, ke la salajro de l’ ofico, vakanta por vi, nur estas tre malgranda, t. e. por ĉiu monato kvin doĵoj da rizo³. Tian malgrandan sumon vi ja povus ricevi per laboro en kamparo kun via familio! Kial vi pro ĝi ruinigis vian korpon, plie eĉ vian filon kaj serviston? Ho, ve! Domaĝe.

Se vi vere ŝatus la kvin doĵojn da rizo, vi eble ĝojus survoje. Do kial vi prezentis suferŝajnan mienon, kiun mi vidis antaŭ hieraŭ post plektobarilo? Certe! vi ja havis, mi scias, internan doloron pri io.

Jen ricevis vi neĝon, jen hajlon, jen staras montpinto, jen valo: vi iris sur la tre malfacila vojo. Pro soifo kaj malsato vi certe jam velkis, pro longa irado viaj muskoloj jam laciĝis. Ekstere vi ricevis naturan batadon, interne spiritan. Do, per kio vi povis eviti la mortigon? Mi pli frue divenis vian sorton nebona, mi konjektis, ke vi mortos tiel baldaŭ, kaj ke via filo kun la servisto ankaŭ tuj formortos. Vi mem kaŭzis tion. Ĉu ne estas bedaŭrinde?

Mi nur konsideris, ke viaj tri korpoj nekovrite kuŝas, tial mi venas per tero kovri vin, kaj pro tio mi sentas kortuŝon. Ho ve, domaĝe! Se mi ne kovrus vin, amasoj da vulturoj kaj, kiel arbo, dikaj serpentoj ankaŭ povus kaŝi vin en siaj stomakoj! Kvankam vi jam estas senkonsciaj, tamen mia konscienco riproĉis min, devigante min al tio. Jam du jarojn mi restas tie ĉi; malgraŭ tio, ke malbona vetero kaj naturo⁴ min batadas, mi ja fartas bone, ĉar interna doloro neniam okazis al mi. Tial mi tre domaĝas ne por mi mem sed por vi! Nun mi por vi kantos, aŭskultu:

1 En la malnova tempo la registaro de Ĥinlando aranĝis ĉie oficialan hotelon, en kiu nur povis halti oficialaj senditoj k. t. p. Ĉiuj oficistoj-servistoj estis krimuloj, kiuj neniam povis reveni hejmen. (Rim. de l’ trad.).

2 Vidu la antaŭan noton.

3 5 doĵoj da rizo kostas nun 4 sm. Tiutempe nur 1-2 sm. (Rim. de l’ trad.).

4 Lunĉan inter montoj estas sovaĝa loko. (Rim. de l’ trad.).

*La longa montaro fariĝas barilo,
Tre alta de ter' al ĉielo. Fremdulo,
Pri sia patrurb' sopirante, ne scias,
La orient', okcident' kie estas.*

* * *

*Sed sama la suno kaj tero ja estas;
Krom sia patrurb' oni kie ajn povas
En sia vagado tra malproksimaĵo
Iradi. Spirito! Fantomo! Silentu!*

Plie mi konsilos vin, aŭskultu:

*Ni ambaŭ estas forirantaj
De l' hejmoj. Ni kun tieuloj
Ne povas interkompreniĝi
Per siaj dialektoj¹. Tial
La sorto estas tre danĝera.
Se mi ĉi tie mortos, kun vi
Kaj via fil' kaj la servisto
Mi amikiĝos en la mondo
Subtera, ni vagados kune.
Se mi ne mortos kaj revenos
La hejmon, ankaŭ via filo
Kaj la servisto sekvos post vi.
Do ne malĝoju pro perdiĝo
De la akompanant'. Sur kampo
Multege da tombaroj estas,
En kiuj restas ĉiuj ostoj
De la samdistriktuloj. Do vi
Konatiĝu unu kun alia.
Ne malsatiĝu! Manĝu venton*

1 Estas konate, ke ĥino de unu regiono ne komprenas ĥinon de alia regiono.

*Kaj trinku roson. En mateno
Kunvagadu kun la cerv'. Vespere
Kunkuŝu kun la pork'.
Paciĝu vi! Ne diablĝu!*

El la lingvo Ĥina trad.
K. Ĉ. Ŝan.

Shanghai (Ĥinl.).

La filino de Ĝoŭs.

Rakonto de Boŭ Leŭ-Si.

Zon Ĝoŭs, Sanciano, dum milito estis forkaptita de malamiko, kaj lasis du tre malgrandajn filojn, kiujn gardis lia dua edzino Zŭos. Sed lia familio ne estis riĉa, la rikolto estis ĉiam malbona, ĉiuj friponoj rabis ilin, kaj tiuj tri personoj vivis pli kaj pli mizere.

Onklo de Zon Ĝoŭs pro sia profito konsilis al Zŭos reedziniĝi, sed Zŭos forte ne deziris. Li eĉ volis vendi ŝin kiel sklavinon al iu riĉulo, kaj kiam la afero estis realiĝonta, Zŭos ankoraŭ nenion sciis. Sed en la sama vilaĝo loĝis unu ruzulo nomata *Vi*, kiu estis iam malamiko de Ĝoŭs; li volis nuligi la profiton de l' onklo de Zon, kalumniante Zŭos pri ŝia virto, ke ŝi estas diablino tre malica. Pro tio Zŭos ankoraŭ restis hejme.

Post longa tempo, Zŭos iom konjektis la projekton de l' boonklo kaj la kalumniadon de *Vi*. Tuj kolero plenigis ŝian cerbon. De mateno ĝis vespero ĉiam ŝi larmis kaj havis nervomalsanon, la tutan tagon ŝi nur kuŝis sur la lito.

Ĉar la hejmo ne havis mastrinon sanan, kiu preparus ĉiutage manĝaĵon, kudrus veston kaj lavus ĉion, ŝia unua tre juna filo Fo edziĝis kun fraŭlino *Kian*, kiu estis tre kapabla, mastrumis ĉiujn aferojn tre orde, kaj tial la familia vivo trankviliĝis. Tiam la dua filo Ro ankaŭ eniris en lernejon.

Kompreneble ĵaluzis *Vi* pri ilia bonstato, ŝajnigante bonkorecon li amikiĝis kun Fo kaj ĉiam akceptis lin en la drinkejo. Fo kore amis lin. Iun tagon *Vi* diris:

– Via patrino, havante konstantan malsanon, ne povas labori. Via frato tro juna ne helpas vin. Kial vi laboreme faras ĉion por aliulo? Se vian fraton vi estonte edzigos, certe vi elspesos multan monon. Laŭ mia opinio, pli bone estus, se vi dividus vian havaĵon kun via frato.

Fo aprobis lian proponon; kiam li, revenante al sia hejmo, diskutis pri

tiu ĉi problemo kun sia edzino, ŝi tuj riproĉis la edzon. Sed *Vi* ĉiutage dum la renkontiĝo ekscitis *Fon* pri la duonpartigo de l' havaĵo. *Fo* rekte diris la veron al la patrino, sed ŝi kolere riproĉis la filon. Pro tio *Fo* malamamis siajn familianojn. *Vi* instigis *Fon* al hazardludo kaj li malgajnis tre multe. *Kian* sciigis la bopatrino pri tio, kiam la bopatrino surprizite demandis ŝin pri la manko de manĝaĵo. La patrino ne povis elpensi bonan rimedon kaj nur duonigis la havaĵon: unu parton al *Fo* kaj la alian al *Ro*. Dank' al bonanim-eco de *Kian* la patrino estis helpata je pretigo de ĉiuj necesaj aferoj, kiel en la antaŭa tempo.

Post la duonigo *Fo* estis kontenta, vagadis ĉiutage sur vojo aŭ diboĉis en drinkejo. Post ne pli ol kelke da monatoj la tuta riĉaĵaro neniiĝis. Tamen liaj patrino kaj edzino nenion sciis ankoraŭ.

Fo ne povis vivi plu, malŝparinte sian tutan havaĵon, kaj li intencis vendi la edzinon¹ por ricevi monon. En la vilaĝo Ĉaŭ-Gru, nearestita rabisto, pruntis al *Fo* monon, kiu redonota estis per la edzino de *Fo*. La mono ne estis granda, tial post kelke da tagoj li elspezis la tutan kaj volis nuligi la kontrakton. Ĉaŭ-Gru tuj minace timigis lin, kaj fine *Fo* trompe instigis la edzinon iri al la domo de Ĉaŭ-Gru.

Vi informis pri tio la gepatrojn de *Kian*, kun intenco, ke la familio de *Fo* ricevu fortan baton!

Nature, la gepatroj de *Kian* plendis en juĝejo kaj *Fo* timeme forkuris al nekonata loko.

Post kiam la malfeliĉa *Kian* eniris en la hejmon de Ĉaŭ-Gru, ŝi ekciis, ke ŝi estas vendita de sia edzo. Ploreĝante ŝi kelkfoje volis memmortigi sin. Ĉaŭ-Gru komence admonis ŝin sensukcese, minacis al ŝi, sed kaŭzis grandan ŝian malbenon. Kaj li koleris, vipis ŝin, sed vane: neniel li povis obeigi ŝin.

Kian neatendite per harpinglo vundis sian kolon. Kolo jam truiĝis, sed Ĉaŭ-Gru zorge flegis ŝin pensante, ke li iel nepre sin entrudos al ŝi.

Morgaŭ la arestistoj de juĝejo kaptis Ĉaŭ-Gru. La juĝistoj vidante, ke *Kian* estas vundita, ordonis vipi Ĉaŭ-Gru, sed neniu vipisto kuraĝis bati lin. La juĝistoj delonge sciis, ke Ĉaŭ-Gru estas grava perfortemulo. Sed ili nun pli bone sciigis pri la dumviva malboneco de lia konduto; kaj ili sendis lin al malliberejo. *Kian* do revenis al la domo de l' gepatroj.

1 Laŭ la malnova kutimo oni povis libere vendi virinon al riĉuloj kiel "dua-gradan" edzinon.

Dum la procesado inter Ĉaŭ-Gru kaj *Kian*, la patrino de Fo eksciis la malbonan agon de sia filo kaj pro troa kolero ŝi malsaniĝis, estante preskaŭ mortonta. Tiam Ro, ankoraŭ dekkvinjara knabo, sola ne povis subteni la hejmon.

Nun estas la tempo rakonti al la leganto, ke la patrino havis duonfilinon, ĉar Zon Ĝoŭs havis filinon, naskitan de la unua edzino. Ŝi estis edzinigita en tre malproksima urbo, kaj estis brava kaj malgracia. Ĉiufoje kiam ŝi vizitis siajn gepatrojn, senescepte ŝi malobeis ilin kun forta disputo. Pro tio Zon Ĝoŭs delonge malamamis ŝin kaj ne volonte informiĝis pri ŝia vivmaniero daŭre de kelkaj jaroj.

La ruza *Vi*, dum la malsaniĝo de Zŭos, intencante per la filino de Ĝoŭs bataligi la du familiojn, sendis leteron al ŝi pri tio, ke ĉar familio malordiĝis, ŝi povos perforte preni ilian havaĵon.

Pasis kelke da tagoj. La filino kun sia fileto alvenis. Post eniro en la domon ŝi vidis, ke la juna frateto flegis la malsanan patrinon. Estis suferplena vivado!

Ŝi eksciis ĉion pri Fo kaj preskaŭ la kolero haltigis ŝian spiron. Fine ŝi diris:

– Ve, nia familio ne entenas maturan homon kaj tial la aliuloj mal-feliĉigas nin. Pro kio la friponoj ŝtelis nian riĉaĵon trankvile!?

Ŝi en kuirejo pretigis manĝaĵon; la patrino manĝis, kaj ŝi kun la frato kaj la fileto ankaŭ. Post manĝado ŝi kulpigis al regiona juĝejo la bazarludistojn pri la trompado. La timemaj kulpigitoj donacis al ŝi multe da mono, sed ŝi kulpigis ilin kiel antaŭe, kvankam ŝi ricevis de ili la monon.

Tamen la kondamnitaj ricevis nur korpopunon, kaj la juĝistoj nenion deklaris pri la trompe ŝtelita posedaĵo. Tio indignigis ŝin kaj devigis iri al la provinca juĝejo por replendi. Dank' al tio, ke la juĝistaro tiam severe volis malpermesi tian ludon, ŝi kun elokventeco rakontis, kiel hazardludistoj forŝtelis la havaĵon el la mano de ŝia sensperta frateto, kaj kiel nun ŝia patrino vivas en mizero. La juĝistaro tuj estis konvinkita kaj la familio de Zon Ĝoŭs retrovis la perditan posedaĵon.

La filino estis de multaj jaroj vidvino. Ŝi sendis sian fileton reveni hejmen ordonante al li: “en la domo laboru kun la pliaĝa frato”, kaj ŝi mem restis ĉe la patrino, edukis la duan fraton Ro, mastrumis kaj reordigis ĉion. Sekve, la patrino resaniĝis konsoliĝante kaj komisiis al ŝi la mastrumadon de l' patra domo.

Post unu jaro la familio riĉiĝis pli kaj pli, interalie ŝi ĉiam seninterrompe

donacis al *Kian*, kiu restis en sia hejmo, kuracilon, frandaĵon k. t. p. Kaj ŝi intencis edzigi la frateton; sed vane, ĉar *Vi* ĉiam kalumniis, ke la riĉaĵo nur estas posedaĵo de la fratino kaj estonte li estos malriĉulo, eĉ eble almuzulo! Oni neniel konsentis sian filinon edzinigi kun li. La afero prokrastiĝis por longe...

En la sama vilaĝo estis unu bela privata ĝardeno de l' nobelo Van, sed ĉar Ro estis ankoraŭ juna, li ne konis ĝin.

Kiam estis meza printempo, Ro, revenante de l' lernejo, survoje renkontis *Vi*, kiu konatiĝis kun la pordisto de l' ĝardeno, kaj li tre petis Ron kune promeni kun li en la ĝardeno. Post momento, de unu aleo prezentiĝis bela pejzaĝo. Sur artefarita rivero, en kiu la akvo ondis, estis ligna ponto; antaŭ ĝi kuŝis nur mallonga planta vojeto, sur kiu oni konstruis por eviti pluvon – ŝajnas al mi – ruĝan kovrilon kiel tegmento sen muro. Je la fundo de la vojeto estis granda ĉambro kun nigra brilanta pordo malfermita, tra kiu oni povis rigardi ekster la ĉambro la internan floraron. Tie estis privata ĉambro de l' mastro Van.

Vi, intencante suspektigi Ron al la mastro, instigis, ke li eniru.

Kaj Ro sola sencele marŝadis trans la ponto en la pordon; jen estas delikata ĉambro. Subite aŭdiĝis virina ridado; Ro haltante vidis unu servantinon, kiu post surprizita rigardo reeniris; kaj tiam Ro ekkuris eksteren, konsciante, ke tie estis privata loĝejo.

Baldaŭ la mastro kun servistoj eliris kun la krio: "ŝtelisto, kaptu ŝteliston". Do, Ro estis kaptata, kaj forkurante falis en riveron.

Sed estis ja facile rimarkeble, ĉu Ro estas ŝtelisto aŭ ne: lia vesto estis tiel delikata, vizaĝo estis tiel bela, ke oni neniam povus suspekti lin ŝtelisto aŭ ŝtelinto.

Van do ordonis al servistoj konduki lin al tero, kaj donis al li sekajn vestojn por ŝanĝi la malsekajn. Kaj ili duope sidiĝis en la laŭbo, interparolante amike.

Fine Van prenis la manon de Ro, kaj kondukis lin trans la ponto en la supre-parolitan ĉambron.

Sidante en la ĉambro Van regalis Ron per vespermanĝo, kaj multe da servantinoj apude staris. Ro kun dankoj diris:

– Mi nenion sciante pro senzorgo eniris vian privatan ĉambron. Via pardono estis ja neatendita. Reliberigu min, mi petas, por ke mi povu reveni hejmen pli frue.

Sed Van tre favore petis Ron resti. Kaj multe da vino kaj frandaĵo unu

post alia metadis antaŭ li. Ro ree kun danko rifuzis pro sia satego. Fine Van diris:

– Sidu momenton. Mi havas unu nomon de kanto. Volu “parigi” ĝin; se vi povas, mi tiam lasos vin reveni.

– Jes, – konsentis Ro.

– Aŭdu: La kanto nomata “nenia”.

– La arĝento farata “neniel”¹, – parigis² Ro post longa medito.

– Ha! ha! bone, vi estas vera Sei-Zon³ en nuna tempo. Tiu ĉi kanto estas farita de mia filineto. Jam de longe ŝi ne povis parigi ĝin per alia oportuna nomo. Hodiaŭ vi elpensas: mi prezentos al vi mian filineton. Se ŝi plaĉos al vi, – ni havas konforman loĝejon, – vi povos edziĝi kun ŝi tie ĉi.

Legantoj sciu, ke ĉar Van havis belegan filinon, nomatan Fenian, kiu bone sciis verki literaturon, li delonge por ŝi serĉis bonan gracion edzon. Tamen la vilaĝo estis tiel malgranda, ke loĝis malmulte da bone edukitaj scienculoj kaj literaturistoj en ĝi. Hodiaŭ, laŭ lia opinio, Ro estas klerulo ne nur inter la vilaĝanaro, sed eble el la tuta lando. Do, li permesis al li edziĝi kun sia filino eĉ antaŭ ol prezentis ŝin al li.

– Dankon, – respondis Ro, – mi ne aspiris edziĝi kun via kara filino. Plie, mia patrino estas malsana, tial mi ne povos resti tie ĉi.

– Ha! – rediris Van kun ridego, – vi estas tro naiva. Via patrino per Dio certe resaniĝos, mi ankaŭ ne devigas vin tuj edziĝi hodiaŭ vespere. Nun revenu, meditu kaj amikiĝu kun mia filineto!

Post tio Van ĉevale sendis Ron kun servisto, kiu kunportis la malsekan veston al lia domo.

Ro revenis sciigi la patrino pri la okazinta afero; la patrino surprizite eksciis, ke *Vi* estas ja fripono. Sed dank’ al Dio ili en malfeliĉo ricevis feliĉon mem.

Kelke da tagoj pasis, Van sendis sian serviston al patrino de Ro, por sciigi pri la afero, ĉar li timis, ke Ro havas alian amatinon kaj tial li ne ricevos tian bonan bofilon.

Post nelonge, Ro jam edziĝis en la hejmo de sia bopatro, li eliris el la

1 En antikva tempo, ĥina riĉulo per sia tuta arĝento faris grandegan tuberon sur la korto, por ke oni “neniel” povu enŝteliĝi.

2 Parigo estas la arto en la ĥina literaturo. Kiu ne scias tiun arton, ne povas verki versaĵon. Ĉar en ĥina versaĵo oni ne nur atentis pri ritmo kaj rimo, sed ankaŭ pri la esenca pariĝo de l’ vortoj. (Rim. de l’ trad.).

3 Antikva literaturisto.

lernejo, kaj transmigrigis la familion al sia hejmo, ĉar la bofratoj ne estis tute ĝentilaj. Tiam, kvankam lia patrino jam povis ireti per la helpo de apogilo, la mastrajon tamen ankoraŭ direktis la filino.

Vi pli profunde enviis al Ro. Kiam nun grava rabisto estis ekzekutita, *Vi* false denunciis, ke Ro akceptis iam la rabitaĵon en sian domon. La juĝistaro pro sia profito kondamnis, ke Ro estu ekzilita al Mongolio kaj lia posedaĵo estu forprenita en la komunan kason.

Ro pensis, ke li jam pereis, kaj sendis al la bopatro la eksedziĝan leteron. Li foriris unuope. Post kelkaj tagoj li manĝis en restoracio de iu urbeto, kaj ekvidis ekster la pordo de l' restoracio unu almozulon tre similan al lia frato Fo, kiu forkuris, vendinte sian edzinon. Kompreneble li ekdemandis, ĉu li vere estas Fo!

Ro ankaŭ klarigis al li sian situacion kaj donis veston de sia korpo kaj monon, petante la fraton tuj reveni en sian hejmon. Kaj ili adiaŭis unu la alian.

Ro alvenis al Mongolio kaj fariĝis oficisto en taĉmento de iu generalo.

Ĉiutage li kun multaj servistoj manĝadis, kuŝadis kune kaj reciproke demandis unu la alian pri nomo, patra urbo k. t. p. Subite unu el ili ekkriis al Ro:
– Do, vi estas mia filo!

Li, la kriinto, estis Zon Ĝoŭs!

Li rakontis al Ro pri siaj malfeliĉaĵoj. Ro do eksciis, ke li ja estas lia patro mem. Ambaŭ ili, ĉikaŭprenante sin, ploregis. Pri tio la kunuloj ankaŭ estis kortuŝitaj.

Zon Ĝoŭs diris, ke, kiel militkaptito, li fariĝis la ĉevalisto de sia mal-amiko. Poste, ĉar la malamikoj forkuris, li alvadis ĝis Mongolio kaj fariĝis la servisto de l' generalo. Jen estis lia historio.

Post kelke da tagoj, la generalo arestis gravajn rabistojn, el kiuj unu estis persono, dank' al kiu *Vi* antaŭe suspektigis Ron. Kaj la patro kun sia filo plendis al la generalo pri la estintaj maljustaĵoj.

La generalo atestis la veron kaj kompreneble li klopodis, ke oni redonu al Ro lian havaĵon. Nepriskribeban ĝojon ili havis, la patro kaj la filo, kaj Ro sola pli frue revenis hejmen.

* * *

Unu tagon Fo alvenis al la pordo de sia domo kaj ne kuraĝis eniri. Post momento li sentimiĝis, kaj rampis antaŭen ĝis salono.

Lia fratino rimarkis lin, kaj kun bastonego minacante demandis lin:

– Se vi volonte ricevos mian punbaton, vi povos ricevi la permeson resti en la hejmo, alie, ĉar vi havas neniom sian posedaĵon, foriru!

Fo surgenuiĝis, preferante ricevi punbaton.

Sed lia fratino, forĵetante la bastonon, diris al li:

– Vi, edzinvendinto, ne estas eĉ batinda; tamen se vi ree malbone kondutos, atendu la ambaŭ gravajn punojn!

Kaj ŝi tuj sciigis lian edzinon pri la reveno de Fo; *Kian* aŭdante kolerege diris:

– Kio? Ekzistas nenia rialto inter mi kaj Fo, kaj vi anoncis tion al mi?

Tiel Fo restadis en sia hejmo pli ol duonjaron. Lia fratino, kvankam donis al li bonan manĝaĵon, bonan veston, tamen donis al li ĉiutage grandan ŝarĝon kiel al servisto; Fo havis neniun murmureton kontraŭ tio, kaj ankaŭ li estis honesta, kiam oni komisiis lin pri mono. Tial la fratino trovis, ke nun li reboniĝis kaj proponis al la patrino, ke nun oni petu *Kian* ree vivi kun Fo. Sed la patrino opiniis, ke *Kian* ne dezirus.

– Jes, – diris la filino, – se ŝi plezure eksedziniĝis kun Fo, ŝi ne volonte remetus sur sin la estintan doloregon. Estas ja neeble tiel facile malaperigi sian koleron.

Kaj ŝi kun la frato persone petis la pardonon irante al la hejmo de *Kian*.

La bogepatroj tre riproĉis la bofilon, kaj Fo estis devigata de sia fratino genuflexi sur la tero. *Kian* kaŝis sin, malgraŭ la petego de l' bofratino. Kiam la bofratino serĉante trovis ŝin en la dormoĉambro, ŝi komencis eliri kaj ekvidinte Fon forte malbenis lin. Fo hontis, svenis kvazaŭ ne povis sin teni. Lia bopatrino tiam petis lin leviĝi de l' tero. Kiam la fratino de Fo demandis *Kian* pri la tago de ŝia reveno al edza domo, *Kian* diris:

– Delonge mi ricevis grandajn donacojn de vi, mia bona bofratino! Hodiaŭ, kiam vi ordonas, nature estas neeble malobei. Sed oni ne povas garantii, ke li neniam ree vendos min. Plie mi ankaŭ ne povas senhonte kunvivi kun tia malbonkora fripono! Mi petas vin, mia bonega bofratino, por mi aranĝu apartan ĉambron, en kiu mi helpos nur la bopatrinon.

La bofratino en la nomo de ŝia edzo esprimis la konsenton, kaj interkonsentis pri la morgaŭa reveno. Poste adiaŭis ili reciproke.

Morgaŭ matene per veturilo oni venigis *Kian*. La bopatrino akceptis ŝin ekstere kun genuoj sur la tero; *Kian* ploregis.

La fratino de Fo jam pretigis manĝaĵojn, kaj regalis *Kian*. Meze de manĝado, ŝi petis Fon sidiĝi ankaŭ, kaj leviĝinte diris:

– Mi malfacilege laboradis ne pro mia persona profito! Unu mia frato

Fo ĵus refreŝigis sian konsciencon kaj lia bona edzino revenas. Do mi finas mian devon kaj transdonas la familian laboradon al la bona mastrino. Mi venis tien ĉi portante nenion kaj nun revenas hejmen kun nenio.

La geedzoj ambaŭ de siaj seĝoj leviĝis kun larmoj por restigi ŝin. Pro tio la filino de Zon Ĝoŭs ankoraŭ restis en la hejmo de l' gepatroj.

Tagoj pasis. La maljusteco multjara kaŭzita al Ro per la helpo de l' bona generalo estis forigita kaj la tuta forprenita riĉaĵo estis redonita al la antaŭa posedanto.

Kredeble *Vi* surprizite ekmiris, ne sciante la kaŭzon, kaj li mem sin malbenis, ke neniel li povis iom malhelpi la familion de Zon Ĝoŭs. Sed unu vesperon la domo najbara al Ro bruliĝis, *Vi* ŝajnigis, ke li estis estingisto. Dum la estingado, interalie neatenteblo li bruligis la domon de Ro. Tiun nokton la vento muĝe blovegis, la domoj de Ro preskaŭ tute ruiniĝis krom tri dometoj de Fo, en kiujn poste la tuta familio enmigris.

Post nelonge Ro revenis el Mongolio. La reveno donacis al ili ĝojegon dum bedaŭrado.

Kiam Ro estis foririnta al ekzilejo, la bopatro Van ricevis la eksediĝan leteron, kaj montris ĝin al la filino Fenian. Sed ŝi ploregis kortuŝe, kaj dispecigante la leteron ĵetis ĝin sur la teron. Tial la patro obeis, ne devigante ŝin reedziniĝi.

Ro post reveno aŭdante, ke lia edzino ankoraŭ ne reedziĝis, kun ĝojo iris al la bopatro. Lia bopatro volis restigi lin, sciante, ke lia hejmo estis ruiniĝinta, sed Ro ne volis kaj kun sia edzino revenis.

Feliĉe la filino de Zon Ĝoŭs antaŭe enkasigis iom da mono, per kiu ili povis restarigi la ruinigitan domon. Fo ankaŭ per fosilo fosis la teron por forigi brikerojn disrompitajn. Subite neatendita trezoro, enfosita de iu persono, sin montris. Vespere la du fratoj Fo kaj Ro elfosis ĝin, ĝi estis arĝento!..

Dank' al la trezoro oni dungis multege da konstruistoj. Domegaro, per sia beleco kaj grandeco simila al tiu de nobeloj, estis tuj starigita. Ro volis venigi la patron el Mongolio, sed Fo prenis la aferon sur sin, kaj li kun fortaj servantoj foriris.

Post nelonge, la patro kaj frato revenis. Neordinaran feliĉon ili havis!

La filino de Zon Ĝoŭs, kiam la patro revenis, forte volis foriri. Ĉar la fratoj ne deziris lasi ŝin senrekompenco, la patro trionigis la posedaĵon, el kiu du partoj apartenis al du filoj kaj la alia al la filino. Ŝi obstine ne volis akcepti ĝin. La du fratoj konsilis:

– Nia bonkora fratino! Ni ja ne ĝuus la hodiaŭan feliĉon, se vi ne laborus tiel fervore por ni!

Nerifuzeble ilia fratino akceptis la trionon kun danko, kaj venigis la filon por vivi kune. Oni demandis, kial ŝi tiel fervore laboris por la fratoj, kiuj estis naskitaj de alia patrino?

– Nur besto, – ŝi respondis, – scias la patrinon kaj ne la patron. Ni homoj ne imitu beston.

Aŭdinte tion Fo kaj Ro senvole larmis.

* * *

Vi pensis, ke li dum dekjaroj intencante malfeliĉigi ilin, donis al ili feliĉon mem. Sed Zon Ĝoŭs ne venĝis, sed eĉ multe donacis al li.

El la ĥina lingvo trad.
K. Ĉ. Ŝan.

Shanghai.

La saĝa fianĉino.

Lezgina popola rakonto.

Vivis geedzoj Omar kaj Gulĝavar. Omar estis sana, fortika, laborema viro; li estis famekonata masonisto, kiu konstruadis precipe turojn – kaŭkazajn fortikaĵojn. Gulĝavar lia edzino ankaŭ estis malavare rekompencita de la naturo per la ekstera beleco kaj per aliaj ecoj de la kaŭkaza virino. Ŝi estimis siajn bogepatrojn, lavis al ili la piedojn kaj flegis ĉiumaniere, neniam ŝi parolis kun sia edzo dum ies ĉeesto kaj eĉ neniam rigardis lin, neniu el la maljunuloj estis aŭdinta ŝian voĉon kaj neniam ŝi estis preteriranta iun viron ne kovrinte sian vizaĝon per la tuko. Havante tian edzinon, Omar sentis sin feliĉa kaj estis kontenta je sia sorto. Sed “feliĉo ne estas eterna, nek malfeliĉo senfina” diras la popola proverbo. Ĉar la homoj bonaj vivas ordinare nelonge, tiel same Gulĝavar, ankoraŭ tre juna virino, estis prenita de anĝeloj ĉielaj kaj Omar restis kun la orfo, malgranda Abdul. Omar decidis funebri eterne la perdon de la amata edzino, kaj ne edziĝi la duan fojon por estimi la memoron ŝian. La sola konsolo por li restis, ke post deko da jaroj li edzigos sian Abdulon, tiam ili havos mastrinon kaj ilia detruita hejmo reakceptos antaŭan feliĉon. Pasis jaroj, la haroj de Omar ricevis arĝentan koloron sed li ne perdis esperon pri la estonta feliĉo; Abdul jam atingis plenaĝon, li jam estis deksepjara fraŭlo kaj oni devis pensi pri lia edziĝo.

“Kion do atendi?” – pensis Omar – “la kalimon¹ ja mi preparis jam de longe, edzigu mi Abdulon”. Sed nun mi devas agi singardeme, por ke ne fari eraron. Se mi ne sukcesos trovi bonan fianĉinon por mia filo, tiam li estos pereinta, ne vane diris la saĝaj homoj: “pli bone estos vivi kun serpentoj, ol kun malbonaj virinoj”. Omar aŭdis, ke en tiu kaj tiu vilaĝo estas tre bona knabino, kiu meritas ĉiun laŭdon; li ekdeziris konvinkiĝi mem en

1 Monsumo de 500 ĝis 1000, kiun oni pagas por la fianĉino.

la boneco de tiu knabino kaj, se ŝi estas efektive bona, preni por sia filo. Li vestis sin per ĉifonoj, prenis bastonon, almozulan sakon kaj iris almospeti en tiun vilaĝon. Ekster la vilaĝo li renkontis infanojn kiuj montris al li la domon kie loĝis tiu knabino; li eniris rekte la ĉambron, la knabino sidis kaj kombis al si la harojn; ekvidinte la enirantan almozulon, ŝi salte leviĝis, kovris per la tuko siajn senordigitajn harojn kaj turninte sin al la veninto diris: bonvenon, Dia homo, aliru al la fajrujo, sidiĝu, mi al vi tuj donos manĝi: pardonu, ke mi ne povis renkonti vin dece; ne riproĉu, mi petas vin, kaj benu nian domon. Omar sidis silente kaj atentis ĉiujn movojn de la malgranda mastrino, kiu dume ordigadis la loĝejon. “Knabino, kie estas viaj gepatroj?” demandis li.

– La patro semas malpacon kaj la patrino iris pruntedoni larmojn, – respondis ŝi serĉante ion por regali la gaston. Omar, nenion komprenante, petis ŝin klarigi la signifon de tiuj ĉi vortoj. – La patro semas pizon, kiam ĝi elkreskos tiam la infanoj de niaj najbaroj ŝtelados ĝin kaj mia patro estos devigata konstante malpaci kun ili; la patrino iris la najbaran vilaĝon, kie mortis unu el niaj konatoj, tie ŝi priploros la mortinton, kaj kiam ni mortos, ili same venos por plori kaj redoni la larmojn, – diris la knabino. Omar volis diri siavice ion ruzan por pli ekzameni la saĝecon de la knabino, kaj rimarkinte, ke la knabino havas okulojn iom malrektajn, li diris ĉirkaŭrigardante la ĉambron: “La ĉambro al mi plaĉas, ĝi estas sufiĉe bone konstruita, sed la fenestroj estas kvazaŭ malrektaj”. “Ne grave, ĉar la lumo eniras tute rekte”, rediris la knabino. Omar dankis ŝin pro la regalo, benis ilian domon, kiel konvenas al almozulo, ĝentile adiaŭis la knabinon kaj eliris.

Post kelkaj semajnoj en la domo de maljuna Omar aperis figuro de virino, ŝi estis dekkvarjara, bela knabino Ĉemirĥ, tiu sama knabino, kiu antaŭ kelkaj semajnoj bone akceptis la almozulon Omaron, kaj nun juna edzino de Abdul, filo de Omar. Nun la domo akceptis tute alian aspekton, la korto estis ĉiam pure balaita, la manĝaĵo bone preparita, ĉiu objekto kuŝis en sia loko kaj la junaj geedzoj, sin amante reciproke, sentis plenan feliĉon. Omar kaj lia filo Abdul iris por labori alian regionon, kie ili devis masoni turon al iu riĉulo, loĝanta trans la monto. Kiam ili suprenvadis la monton, Omar ekdeziris ekzameni la saĝecon de sia filo; li sidiĝis en mezo de vojo kaj sin turninte al la filo diris: “Mi jam laciĝis, kiel maljunulo, kaj ne plu povas iri, vi prenu min sur la ŝultrojn, aŭ trovu ie ĉevalon, alie mi estos devigata reiri hejmen”. Abdul tre embarasiĝis, li nenie povis trovi ĉevalon, nek porti la patron sur sia dorso, kaj ili revenis hejmen. Ĉemirĥ estis mirigita de ilia

reveno, sed ne kuraĝis demandi dum la ĉeesto de la maljunulo. Kiam post vespermanĝo Omar enlitiĝis kaj la geedzoj estis solaj, Ĉemirĥ demandis sian edzon pri la kaŭzo de la reveno. – Vidu do, komencis Abdul riproĉtone, – la patro en la mezo de vojo postulis, ke mi trovu ĉevalon, aŭ portu lin sur mia dorso, ĉu mi povis lin kontentigi?

– Tute facile, – rediris la edzino, – nur vi devis iom pripensi, doni al li bastonegon, kiu signifus ĉevalon, aranĝi kun li ian paroladon, vi ja scias, ke la maljunuloj freneze ŝatas rakonti pri siaj pasintaj, junaj jaroj, dume ili tute ne sentas laciĝon, nek malsaton kaj malsanon kaj tiamaniere li kvazaŭ estus portata sur via dorso.

La sekvintan matenon ili ree staris sur la vojo; atinginte la duonvojon, Omar ree faris la saman proponon al sia filo, sed li jam sciis kiel agi kontraŭ obstineco de sia patro, li donis al li bastonegon kaj komencis demandi pri la tempoj pasintaj. Omar volonte rakontis ĉion kaj iom post iom tute ne rimarkinte ili transiris la monton kaj atingis la deziratan lokon.

Tie ili laboris, konstruis la turon kaj fininte la laboron petis de la mastro la laborpagon. La mastro, ne volante pagi, serĉis ian kaŭzon kaj diris, ke la turo estas malrekta kaj tial ili nenion ricevos. Omar elpensis, kiel agi por venĝi al la malbona mastro kaj diris al li, ke li scias rektigilon, per kiu li povas rektigi la turon, se ĝi estas malrekte konstruita, sed por ĝin alveturigi la mastro devas sendi dek-du parojn da bovoj. La mastro konsentis, sendis siajn laboristojn kaj donis dek-du parojn da jungitaj bovoj por liveri la maŝinon. Kiam ili venis en la domon de Omar kaj rakontis al Ĉemirĥ, ŝi tuj divenis en kio konsistas la afero kaj kiel oni devas agi. Ŝi invitis la laboristojn hejmen kaj proponis manĝi ĝis ŝi preparos la maŝinon; dum ili manĝis, la mastrino eliris, maljungis la bovojn kaj ŝlosis ilin en la brutejon. La laboristoj eliris kaj demandis pri la bovoj, ŝi respondis: iru kaj diru al via mastro, ke li ricevos la bovojn nur post kiam li estos paginta plenan laborpagon. La mastro nenion pli povis fari ol pagi, kaj Omar dank al' la saĝeco de sia bofilino ricevis monon kaj pace revenis hejmen.

El la lezgina lingvo trad.
D. Ciskarauli

Vladikaŭkazo.

Tri problemoj.

Ĉeĉena popola rakonto.

Antikve, en la tempo pasinta la mondo estis pli pura kaj senpeka; la mondanoj ĉiuj egale posedis kaj utiligis la teron kaj aeron. Regis ĉie reciproka amo kaj ne ekzistis leĝo, laŭ kiu la pli granda devas manĝi la pli malgrandan. La reĝoj kaj regnantoj fumis el unu sama pipo kaj trinkis el unu komuna taso, kune paŝtante ŝafarojn. La reĝoj estis justaj kaj kompatemaj, la regnantoj fidelaj al siaj reĝoj. Inter la homoj ne ekzistis envio, nek malamo kaj ĉiu egale sentis feliĉon senfinan. En tiu sama tempo ekzistis ankaŭ regno aera, kie la birdoj estis administrataj, kiel ni homoj, de siaj reĝoj saĝaj kaj justaj. La reĝa palaco konstruita el marmoro staris meze de tre bela valo, konstante verda kaj floranta. Apud la palaco estis ĝardeno, kies belecon neniu el la homoj povas al si prezenti, kaj kiu similis la paradizon, kiun posedas sankta Mahometo por la postmorta ripozo de liaj veraj kredantoj. Oriente de la ĝardeno estis senfinaj arbaroj, okcidente – maro ondanta kaj ŝipoj sur ĝi naĝantaj, norde – ie malproksime – neĝkovritaj, altaj ĝis la ĉielo, rokmontoj kaj sude – la ruinoj de babilona Turo.

Unu tagon la gereĝoj promenadis en la ĝardeno, inter la florantaj rozaroj kaj ĝuis la belecon de l' naturo; post longa promonado ili sidiĝis sur marmora benko staranta en la ombro de unu maljuna, branĉoriĉa tilio, kiun vizitis miloj da diligentaj abeloj, benante ĝian malavarecon per sia unutona zumado. La reĝo sidis silente kaj ludis rozarion, jen rigardante la apude batantan fontanon kiu rosumis la tutan ĝardenon per larme pura, viviga akvo, jen aŭskultante la agrablan kantadon de najtingaloj kaj aliaj paradizaj birdoj. Samtempe la reĝino, kvankam nenion parolante, havis ian internan maltrankvilon; ŝia vizaĝo akceptis jen ruĝan, jen palan koloron. Estis klare, ke en ŝia kapo moviĝas miloj da pensoj. Unua interrompis la tomban silenton la reĝino, turninte sin al la edzo:

– Vi estas potenca, vi estas reĝo de reĝoj, ĉu ne vere?
– Jes, vi diras la veron, – respondis la reĝo.
– Sekve vi havas la povon kontentigi la koron de unu, sole de unu virino en la tuta mondo.

– Jes, mi povas, sed diru do, kiu estas tiu virino, – diris la reĝo.
– Antaŭe vi ĵuru, ke vi plenumos peton, malgrandan peton de unu virino.

– Mi ĵuras per la sankta animo de miaj gepatroj kaj de la tuta mia antaŭularo!

– Vi, ho mia dio, alvoku ĉiujn birdojn, fortranĉu al ili la flugilojn kaj faru el ili tendon por mi, ĉi tie en la ĝardeno, kie mi povu ripozi dum varmegaj someraj tagoj, – diris la edzino. Tia propono de la edzino tre embarasis la reĝon, sed kion fari? Rompi ĵuron ja ne konvenas al la reĝoj kaj krom tio li tre bone sciis, ke la deziron de la virino neniam forto povas kontraŭstari kaj li decidis iamaniere kontentigi la volon de sia edzino.

La sekvintan tagon la reĝo invitis sian veziron kaj ordonis, ke ĉiuj birdoj, ĉu grandaj, ĉu malgrandaj estu senprokraste kolektitaj por ia tre grava afero. Estis senditaj kurieroj al ĉiuj anguloj de la regno kaj la birdoj, aŭdinte pri la reĝa ordono, alvenadis unu post la alia kaj baldaŭ la tuta apudaĵo de l' palaco fariĝis plena de diverskoloraj birdoj. Ĉiuj demandis unu la alian pri la kaŭzo de la alvoko, sed neniu konis la misteron kaj miloj da okuloj estis turnitaj al la pordo, el kiu estis elironta la reĝo, por decidi la sorton de siaj regnanoj. Estis jam tagmezo, kiam la pordo malfermiĝis kaj montriĝis la reĝo, kun majesta malrapideco, ĉirkaŭita de multnombra sekvantaro; la birdoj, vidante lin, surgenuiĝis kaj, klininte la kapojn ĝis la tero, esprimis sian humilan saluton. La reĝo respondis per apenaŭ rimarkebla kapklino kaj demandis per basa voĉo: ĉu ĉiuj alvenis? Jes, jes, via reĝa moŝto, estis respondo de kelke da voĉoj. Mankas ankoraŭ unu maljuna gufo, kiu promesis baldaŭ veni, – diris iu el la amaso; ĵus estis diritaj tiuj ĉi vortoj, venis la gufo, viŝante la ŝvitan vizaĝon per sia manplato. Ĝi salutis la reĝon, poste la amason kaj stariĝis kun aliaj birdoj.

La reĝo, ne volante puni senkulpan birdaron, serĉis en ili ian pekon, per kiu li povus komenci sian aferon. Fine li turnis sin al la gufo kaj diris: Gufo, vi havas la kapon pli grandan ol ĉiuj aliaj, sekve vi devas esti pli saĝa; mi faros al vi tri demandojn, kaj se vi ne povos dece respondi, tiam mi fortranĉos al vi ĉiuj la flugilojn; ĉe tiuj vortoj en la amaso fariĝis granda tumulto; unuj svenis de timo, aliaj volis tuj mortigi sin, aliaj pli kuraĝaj decidis ribeli, se

la afero efektiviĝos, nur la maljuna gufo eliris antaŭen kaj staris, kuraĝe atendente la reĝajn demandojn.

– Nu, gufo, diru mian koston. Kiom kostas ĉiu reĝo ĝenerale? – diris la reĝo.

– Ĉiu reĝo kostas unu someron, – estis rapida respondo. Al la reĝo plaĉis la respondo.

– Bone, sed diru gufo, ĉu la mortintoj estas pli multaj ol vivantoj?

– Mortintoj estas pli multaj, via reĝa moŝto, – respondis la gufo.

– Sed kiamaniere? klarigu!

– Ĉar kiu ne havas vintre pelton kaj en somero bovinon, oni lin povas kalkuli ankaŭ kiel mortinton, – diris la gufo.

– Bonege, sed diru, ĉu la viroj estas pli multaj, gufo, ol la virinoj en la mondo?

– Pli multaj estas la virinoj ol la viroj, via reĝa moŝto.

– Per kio vi povas tion ĉi pruvi? – diris la reĝo.

– Tute simple: viro, kiu aŭskultas la virinon kaj agas laŭ la deziro de l' virinoj, li ankaŭ estas mem virino kaj tiamaniere la nombro de la virinoj pligrandiĝas, – respondis la gufo.

Tiu respondo kvazaŭ trapikis la koron al la reĝo kaj en lia cerbo io ek-moviĝis. “Mi ja agas laŭ la deziro de mia edzino, – pensis li, tial mi devas esti kalkulata kiel virino kaj perdi la tutan indecon de la homo”. Li dankis la gufon por lia saĝeco kaj liberigis la birdojn.

De tiu tago inter la virinoj kaj birdoj bolas senfina malamo; la virinoj tutkore deziras ekstermi la birdojn el la mondo, mortigas ilin kaj, por kiel eble pli kaj pli ĉagreni la birdojn, ili ornamas siajn kapojn per la birdplumoj.

El la ĉeĉena lingvo trad.

D. Ciskarauli.

Vladikaŭkazo.

Doloro ricevita de la lasta militego.

El la taglibro de vidvino Jamazaki.

Okazis la 10-an de Marto, 1905, kruela batalo en Mukdeno. La famo pri tio estis tuj disvastigita de angulo al angulo en la Ruĝkruca hospitalo, kie mi laboris kiel memvola flegistino. Io frapis mian koron. “Ĉu mia edzo ankoraŭ vivas?” – mi demandis min mem.

Matene la 14-an, kiam mi flegis vunditojn kiel kutime, enmanigis al mi la servistino telegramon. Antaŭ ol malfermi ĝin, ekbrilis kiel fulmo en mia koro, ke li mortis. Mi jam ne kuraĝis malfermi ĝin. Kuracistoj kaj flegestrino venis al mi, kaj demandis, kion diras la telegramo. “Kredeble la avizo pri morto de mia edzo, kvankam mi ankoraŭ ne legis”, mi respondis. “Ne diru tion, legu antaŭ ĉio”, ili diris. Je tiuj vortoj mi decide sensigeligis la telegramon kaj jenamomente ekrompiĝis mia koro preskaŭ ĝis morto! Mi legis kaj relegis, sed nenion alian ol “Kapitano Jamazaki batalmortis”. Ho Dio, mia karulo ne estas plu! Tio sendube devas esti granda honoro al li, kiel militisto, sed kial li ne revenis vundita? Perdo de vidsento, de aŭdsento, eĉ de brakoj kaj de kruroj ne povus malesperigi min, se vi nur revenus hejmen! Kial mia tutkora, tutkorpa flegado ne povus resanigi vin? Sed ho ve, efektive vi mortis! Se vi ne povas reveni viva, kial via malvarma kadavro ne revenas, por ke mi povu vin ĉirkaŭpreni kaj plori multe, multe, multege? Ridu, malestimu min, se oni volas, ke tio estas senprudenta plendo de la virino. Malgraŭ ĉio, mi ne estas, ho, ne estas tia malvarmkora virino, kia ĝoje rigardas la batalmorton de sia edzo kiel honorindan...

La 7-an de Majo, finante unujaran servadon en la hospitalo, mi revenis hejmen. Preskaŭ du monatoj pasis de tiam, kaj iun vesperon alvenis al mi memorajo de la mortinta karulo. Kiom korŝirite mi sidigis min ĉe la malhela fenestro antaŭ la vojaĝkesto alveninta! Malfermante la keston, mi trovis unue lian eluzitan uniformon, sur kies brusto troviĝas, ho ve, trueto trapikita de

kugleto, kaj makulo de nigra sango ĉirkaŭ ĝi! La sango en mia tuta korpo kvazaŭ ĉesis cirkuli en tiu momento. Plua esploro en la brustpoŝo prezentis al mi mian lastan leteron kaj la portreton de la etulino Funjo, nia filino.

De tiam mi malpacience atendis alvenon de lia cindro.

La unuan parton de Aŭgusto alvenis al mi telegramo el la rezervbataliono, al kiu li apartenis, diranta: “la cindro de mortinta kapitano Jamazaki alvenis; venu por ricevi ĝin”, sed la bofrato ne permesis tiel fari, dirante, ke ne estas necese iri tiel malproksimen por ricevi la cindron, ĉar oni en urno venigos ĝin el la bataliono. Sed, kelkfoje post tio mi ricevis el la bataliono sciigojn, per kiuj oni urĝe postulis la alvenon, kaj fine telegramon, ke la cindro estos elsendota per poŝtpakaĵo. Mi tuj respondis, ne petante la opinion de la bofrato, ke oni ne sendu per pakaĵo, sed ĝin konservu ĝis kiam mi mem alvenos tien postnelonge. Estis bone diveneble, ke pro malmulteco da oficiroj oni ne povis pli frue venigi la cindron, ĉar la cindro de mortinta oficiro devas, oni diras, esti solene gardata sur vojo de oficiro samranga. Kiel mi aŭdis, la rezervbataliono, al kiu mia edzo apartenis, estis preskaŭ tute senoficirigita kaj li estis la sola oficiro el aktiva servado. Mi tiel bone komprenis, ke la postvivantoj en la bataliono devas esti tre okupitaj. Sed, eĉ se ili estus liberaj, mi opinias, el la vidpunkto de humaneco kaj edzineco, ke mi mem devas iri: “Vere estas ĉi tiu fojo la lasta en mia vivo iri renkonte al la edzo”, mi pensis. Plie la patro skribis el la militkampoj, ke malgraŭ ĉio mi mem devas iri al la bataliono por senpere ricevi la cindron. Jes, mi devas iri, certe mi devas iri, kiel ajn la bofrato kontraŭopiniis, eĉ riproĉegus min pri tio.

Mia kunvojaĝanto estis Funjo, nur ŝi sola. Ni tiel ekvojaĝis malgaje. Tamen, de Kioto mia fratino aliĝis al ni. Estis terure varmege. Dum la veturado ŝi ĉiamaniere helpis nin, precipe vartante Funjon. La fratino ja estis en tia malgaja okazo la sola konsolantino. Antaŭ ol renkonti la fratinton, ni veturis sur ŝipo. Vento blovdas, ondoj kelkafoje suprenfluis la ferdekon. Kvankam estis al mi tre malfacile promeni, mi estis devigata, – pro tio ke Funjo tre malŝatis la kajuton, – eliri sur ferdekon, ŝin havante sur la dorso. Ŝnuregoj etenditaj tie kaj tie ĉi por faciligi maristojn sur la ferdeko estis ankaŭ bonega gvidilo por mia promenado. Dum mi estis konsolanta la terurigitan filineton, ondoj fariĝis pli altaj, kaj ekpluvis. Mallumo jam regis la ferdekon. Aŭdiĝis jen la bruego de ondoj, jen akraj iom maltrankvilaj voĉoj de la maristoj sur la ferdeko. La malforta lumeto de la mastolanterno alte pendigita aldonis iom al la nokta malgajeco.

Ha, kredeble la vera nokto, en kiu li mortis, estis simila al tiu ĉi! Brava, karulo, antaŭen li marŝis, sed, kia domaĝo, ke li estis tuj mortpafita en mezo de Hon-rivero! Kial mia letero kaj la portreto de Funjo en lia brusto estis tiel senanimaj, ke ili ne povis protekti lin kontraŭ la kugleto? Ĉu mia sincereco por li ne estis sufiĉe povplena por revenigi lin viva? Ho, li jam oferis sin al Lia Moŝto Imperiestro. Sed, domaĝe, li mortis tro frue, antaŭ ol li sufiĉe servis kiel militisto! Tiel pensoplena, mi apogis min kontraŭ la barilo.

“He, Sinjorino, estas danĝere stari tie ĉi; eniru la kajton, mi petas”, diris unu servisto, kaj enkondukis min en ĝin. Sur la kuŝejo mi apogis min, forte ĉirkaŭprenante Funjon, sed la ŝipo ŝanceliĝis tiel forte, ke ambaŭ ni estis preskaŭ eljetotaj el la kuŝejo. Mi fine alligis nin al la kuŝejo. Nun kio okazos al ni, estas tute en la volo de Dio.

“Terure, panjo”, ekploris Funjo, kaŝante la vizaĝon sur mia brusto. “Kial vi estas tiel timema?” mi diris. “Rimarku, ke ni estas sur vojo por renkonti paĉjon, kiu brave batalmortis. Vi estas la filino de tiu brava militisto, ĉu ne?” “Jes, panjo, mi estas ankaŭ tiel brava, ke iafoje mi povis dormadi sola, kiam paĉjo kaj panjo forestis. La morto de paĉjo estas vere honorinda. Fari honorindan morton estas bravege, ĉu ne?” Kiom disŝiriĝis mia koro, aŭdante tion! Ŝi tute ne komprenis, ke la honorinda morto signifas la eternan apartiĝon inter ŝi kaj paĉjo.

Rideto aperis ĉirkaŭ ŝia bela buŝeto kaj antaŭ ol la larmoj sur la vango sekiĝis, ŝi jam estis dormanta.

El la japana lingvo tradukis
K. Takahaŝi.

Hiroŝima (Japanl.).

La galoŝoj.

Fragmento el verko de Gajaz Iŝakov.

Ricevinte la monon, instruisto Nasiro ĝoje eliris straten kaj en la poŝo de lia pantalono agrable tintis la arĝentaj moneroj. Nun, – li pensis, – mi povos aĉeti novajn galoŝojn, ĉar jen en la malnovaj galoŝaĉoj estas truo kaj en ili la kota akvo sonigas: “ĉekert!”, “ĉekert!” plej diverstone. Nasiro palpante en la poŝo la monon sin dorlotis per la penso, ke jen li tuj aĉetos en butikoj la novajn galoŝojn kaj tial li rapide marŝis al la bazaro. Jen marĉeto. Li povis elekti alian vojon, tamen li decidis iri rekte tra la marĉeto por montri sian kuraĝecon. Malrapide li tratranĉis galoŝe la kotakvon de unu bordo ĝis la alia. Atinginte la sekan teron, li rimarkis, ke akvo fluetas el ĉiu truo de la galoŝoj kaj dum la marŝado ili kvazaŭ oscedas, kvazaŭ stertoras, kvazaŭ ĝemas agonie. Nasiro bonege, intime konis ĉiun trueton en la galoŝoj: kiel per pumpilo fluas akvo el la trueto sur la “vizaĝo” de la galoŝo; kiel el fonteto ŝprucas akvo el-sub la kalkano, kaj la piedoj malsekiĝas, malpuriĝas. Sed nun venis la tago de l’ venĝo! Tuj la tri rubloj en la poŝo liberigos lin kaj li povos forĵeti la tedintajn galoŝojn. Rapide, pli rapide al la bazaro! Ho, malbenitaj galoŝaĉoj, nun mi venĝos al vi. Marŝante al la bazaro en la fenestro de iu magazeno li vidis grandegan reklam-galoŝon kaj li ridetis: ho, bonvolu atendi iomete, tuj mi aĉetos. Jam ĝuante la venkon, li iris pluen, repalpante per la mano sian monon: “Ĝi estas mia mono, – li meditis, – mia propra mono, kiun mi ricevis de miaj tri lernantoj: dum unu monato mi instruis ilin kaj ĉiu pagis po unu rublo”. Nun li havas la eblon akiri galoŝojn tre varmajn, tre molajn; ili forgesigos lin pri la pasinta suferado kaj li sentis, kvazaŭ li jam promenas en novaj oportunaj galoŝoj. Vera paradizo!

Li eniras en galoŝ-magazenon, la revo realiĝas. Li aĉetas novajn galoŝojn, li “engaloŝiĝas!” La malnovajn galoŝojn oni envolvas per papero, li prenas ilin kaj foriras el la magazeno. Kiel plezure estas, kiel agrable. Ho, se

ĉiu homo posedus la novajn galoŝojn, la ideo de l' tutmonda feliĉo estus efektivigita. Ho ve al persono ne havanta sekajn galoŝojn! La bone vestita piedo influas ja la tutan korpon, kvazaŭ la piedoj administras la kapon, kvazaŭ ne la kapo nun revas kaj pensas, sed la piedoj mem tion faras. Nasiro, paradante tra la strato, sentis sin kiel venkinto-triumfanto. Pense li parolis al la stratmarĉo: "Jes! Tiel! Nun vi ne povas malpurigi miajn piedojn, ne, neniel! La galoŝoj kostas ducentdudekkvin kopekojn! jes!" Sed ĝuste tiu-momente li eksentis, ke malpura akvo gutas sur lian veston: la malnovaj galoŝoj malsekigis la paperon, per kiu ili estis envolvitaj! Nelonge pensinte, Nasiro venĝe ĵetis ilin en la apudstratan rivereton.

En lia poŝo restis sepdekkvin kopekoj kaj li decidis iri al restoracio por tagmanĝi. Trapasante la malpuran Kazanjan fojnbazon li estis fieraj kaj aspektis simile al generalo, okupinta la sieĝitan fortikaĵon: ĉiu tatara komercisto tuj cedis al li la vojon, rimarkante la brilon de l' novaj galoŝoj.

Gravmiene Nasiro eniras en la restoracion kaj ĉe la pordo vidas surskribon "Bonvolu demeti galoŝojn". La surskribo ŝajnas esti nelogika, ridinda, tamen Nasiro obeis, nevolonte restigis la galoŝojn en la antaŭĉambro kaj eniris en la manĝosalonon. Kun granda apetito li formanĝis sian porcion kaj rapidis eliri por ree ĝui la belajn galoŝojn. Kie do ili estas? Li serĉas en la galoŝĉambro, li serĉas, li serĉadas kaj ... ne trovas. La pordisto ankaŭ serĉas... vane. La klientoj de la restoracio foriras unu post la alia kaj en la galoŝĉambro restas neniu galoŝo. La lasta espero estas perdita! Sen galoŝoj Nasiro sin direktas hejmen tra la kota fojnbazo, elektante pli sekan vojon. Jen unu piedo trafis en akvon, la botoj tute malsekiĝis kaj ĉagrene la malfeliĉa Nasiro ekĝemis: "Ho! galoŝoj! galoŝoj!"

Tradukis el la tatara lingvo
Jusuf Kazakov.

Kuzneck.

Halima-el-Ouarghia¹.

“Kul fetna sbebha ennisa”,
t. e. “ĉiu malpaco estas kaŭzata de la virinoj”.

La gento de Heumis estis en la pasinta tempo la plej granda sur la bordo de rivero Ŝelif kaj prave ĝi estis konsiderata, kvazaŭ ĝi posedis la plej altvaloran kvalitaron de l’ raso.

La viroj, landsinjoroj de la dirita regiono, dividis la tempon du parte: unu parte ili pasigis la vivon, ĝuante la plezurojn de l’ milito; alia parte ili ĝuis la amadon kun la virinoj, lasante al la kasto de servistoj, blankaj aŭ nigraj, la kutiman trivialan laboradon por la malnoblaj bezonoj de l’ vivo.

Inter la eminentuloj de tiu lando estis homo, en kiu koncentriĝis la tuta korpa kaj kora ecaro, apartenanta al la gento. Lia reputacio, diskonigita per la bruoj de liaj heroaĵoj, rapide disvastiĝis malproksimen kun flugado de la famo, kiu estas la plej bona kolportisto. Tiu homo, kies nomo estis Kaddur-ben-Borĝia, havis filon, kiun li edukis, laŭ la enlanda tradicio, por la militaĵoj kaj por la amado kun la belulinoj, simile al la prapatroj, kies ido nedegenerinda li estis.

En ĉiu orienta lando estas sanktaĵo, kaj tio ebligas al la vojaĝanto trankvile daŭrigi sian vojaĝon; certe li estas ĉiam defendata kaj nutrata. *“Dhif Allah”* – *“Gasto de Dio”* estas parolo magia. Ni araboj ĝis nun kredas, ke estas hontinde ne konservi tiun grandaniman pra-kutimon. Eĉ malriĉa plugisto havas altnoblan mienon, kiam *“prezidante”* sub la tendo, li akceptas iun gaston. La neobeo je la leĝo de l’ gastamo estas ago plej senhoriganta, ago, pezonta sur la vivo de Kredanto.

Dio diris: *“Donu al via parenkaro kiom vi devas doni al ĝi kaj same al la malriĉulo”* (*Korano*, ĉapitro XVII, paragrafo 28).

1 La aventuron, tuj rakontotan, certigas la samtempularo kiu ne forgesis ĝin. La terura sangoverŝado, okazinta delonge, estas neforviŝeble engravurita en la memoro de la tuta gento.

La Profeto diris: “Kiu fidas al Dio kaj al la tago de la Lasta Juĝo, regalu malavare sian gaston” (El *Hostratef*).

La gastamo estas virto la plej humana; ĝi pruvas amon al la samuloj, ĝi estas bonega regulo, la plej nobla ordono de la socia leĝaro.

Sed ni revenu al la domo de Kaddur-ben-Borĝia. Tie, laŭ devizo “*Dhif Allah*” (“Gasto de Dio”), gastos la edziĝa procesio, akompananta la belan fianĉinon Halima-el-Ouarghia vojaĝantan al sia senpacienca fianĉo.

La procesianoj gaje, feste pafas, ili pafsalutas kaj la pulvo tondras, parolante al la animo en sia sonora, elokventa lingvo; ĝi ekscitas, ĝi ekzaltigas kaj la fumo kovras per la kapricema nuboj la triumfan iradon de la emociita fianĉino. Ŝi haltas kaj konsentas ripozi iomete en la hejmo de l’ respektinda Kaddur-ben-Borĝia, kiu akceptas ŝin malavare kaj lukse.

La filo de Kaddur-ben-Borĝia ekvidis, kiel forflugantan meteoron, la radiluman vizaĝon de Halima, al kiu eĉ la luno en la dekkvara nokto ne povis esti egaligita, ĉar ĝi reflektis la ĉastecon de mirinda belo.

La junulon subite ekkaptis potence la pasia amo kaj li postulis, ke la patro devigu la belulinon edziniĝi kun li mem, ĉar lia koro estas venkita. Kion fari? Malobei la leĝon, sanktigitan per multcentjara severa plenumado, aŭ ĉeesti la malesperon de sia filo? Kaddur ne havis alian elekton. Ne atendante la decidon de la patro, la junulo kun la flameco de sia aĝo forrabis la belulinon.

Jena tute evidenta malobeo je la ĉiam respektita leĝo de l’ gastamo, jena publika mokado de la sankta moro, jena abomena ĵurrompo kaŭzis ĝeneralan intermiliton.

La pulvo denove ekparolis, sed nun por puni. La sango fluis rivere kaj en la daŭro de multaj jaroj okazis la interfrata batalado. Nur la Francoj, okupinte la landon, sukcesis fini tiun bataladon, pri kiu la memoro estas konservita de la gentoj “Dahra”, “Ĉelif” kaj precipe “Heumis”.

La filo de Kaddur ne ĝuis longatempe sian feliĉon kun Halima. Ili estis la unuaj viktimoj kaj ili ambaŭ kadavre falis, konsuminte sur siaj lipoj la lastan elspiraĵon de l’ vivo, kiun ili certe daŭrigas en la mondo de la senfinaj voluptoj.

El la araba lingvo tradukis
A.-E. Thomas.
profesoro de araba lingvo.

Sidi-bel-Abbès, Alĝerio, Afriko.

Talmudaj legendoj¹.

I. Kiu el la trio.

Tri migrantoj vojiris. Alvenis antaŭtago de Sabato. La migrantoj interkonsentis kaŝi la monon. Meznokte unu el ili vekigis, ŝtelis la monon kaj kaŝis ĝin en alia loko. Ĉe fino de Sabato la migrantoj serĉis la monon, – sed vane. Ĉiuj reciproke kulpigis unu la alian. Fine ili decidis prezenti la aferon al Salomono.

Aŭskultinte la migrantojn, Salomono ordonis al ili veni morgaŭ por ekscii la decidon. Dume li pripensadis rimedon aperigi la ŝtelinton, tiamaniere, ke li mem sin senvualigu.

Kiam ili revenis, Salomono sin turnis al ili kun jenaj vortoj:

– Mi eksciis, ke vi estas homoj kleraj, saĝaj kaj en dubaj okazoj vi estas spertaj. Tial mi petas vin – diru vian opinion pri unu afero, proponita al mi.

En iu lando edukiĝis du najbaroj – knabo kaj knabino. Ili reciproke enamiĝis. Unu fojon la knabo diris al sia amatino: “Ĵuru ne edziniĝi sen mia konsento”. La knabino ĵuris.

Post kelka tempo ŝi fariĝis fianĉino de alia. Restinte solaj post la geedziĝa soleno, la fraŭlino deklaris al la estonta edzo jenon:

– Mi ne rajtas iĝi via edzino, ĉar mi ĵure promesis al mia unua fianĉo ne edziniĝi kun alia sen lia konsento. Kaj veninte al la unua fianĉo ŝi proponis: ricevu rekompencan – riĉan elaĉeton – oron kaj arĝenton – nur permesu iĝi edzino de tiu, kiu estas destinita al mi.

Kaj la unua fianĉo respondis:

1 Talmudo – antikva hebrea religia kodekso – estis verkata dum tricent jaroj – de 500 ĝis 200 jaro antaŭ Kristnasko. Ĝi enhavas Halaĥon (leĝaro) kaj Agadton – aron da fabloj, fabeloj, klarigantaĵ la moralajn eldirojn kaj rakontojn el Biblio kaj Talmudo mem. (Rim. de l' trad.).

– Ĉar vi estas fidela al via ĵuro, mi prenos nenian elaĉeton; vi estas libera. Iru en paco.

Al la juna edzo li diris: Ĝoju en paco pro via sorto. Ĉe reiro ilin atakis rabistoj. Inter ili unu maljunulo ne kontentiĝis per rabitaj ornamoj kaj mono; li ankaŭ deziris dorlotojn de la bela, juna fraŭlino. Ŝi ekpetegis:

– Pernesu rakonti okazon el mia vivo.

Ricevinte permeson, ŝi rakontis la historion de sia svatado kaj la noblan konduton de ambaŭ fianĉoj.

– Pripensu nur, – ŝi konkludis, – la junulo havis ĉiujn rajtojn rilate min, tamen li venkis sian volupton kaj eĉ ne tuŝetis min; vi do, maljunulo, tiom pli devas vin bridi. Prenu la tutan mian oron kaj arĝenton – nur lasu nin liberaj.

La rabisto, kiu estis ĉefo de la bando, aŭskultinte la rakonton, levis la okulojn ĉielen kaj profunde pentis pri sia malĉasta intenco, pro tio, kion li, staranta ĉe rando de tombo, estas faronta. Pro profunda kaj sincera pento li ne nur liberigis la geedzan paron, sed ankaŭ redonis la tutan rabitaĵon ĝis lasta bagatelo.

La reĝo de la lando, kie ĝi okazis, demandas, kiu el la partoprenintoj meritas plejan laŭdon. Helpu al mi.

– Reĝo, – respondis unu el la migrantoj, – laŭ mia opinio – la fianĉino, fidela al sia ĵuro.

La dua opiniis, ke la juna edzo meritas plejan laŭdon: li posedis tian forton deteni sin de la ega tento tuŝi junulinon, ne liberigitan de la ĵuro.

– Kiaj bagateloj, – ekkriis la tria, – min pleje mirigas la maljuna rabisto. Ne sufiĉas, ke li ne tuŝis belan fraŭlinon – la monon, la tutan monon, kiun li jam posedis, li havis kuraĝon redoni.

Reĝo Salomono eldiris:

– Ĉu tiu parolas tiel entuziasme pri mono eĉ ne vidita, nur aŭdita – kiele do li agus kun mono havata?

Metita laŭ reĝa ordono en malliberejon, li konfesis sian kulpon kaj montris la lokon, kie la ŝtelita mono estis kaŝita.

II. Aleksandro Macedona.

Aleksandro veturis al reĝo de lando Kasio.

La reĝo estis al li montronta sennombrajn provizojn da oro kaj arĝento. Aleksandro diris: ne arĝenton, nek oron mi venis vidi, sed viajn leĝojn kaj morojn.

Ili sidas parolantaj. Jen vidu – du procesantoj venas. “Via reĝa Moŝto”, plendas unu, “mi aĉetis de tiu ĉi homo parcelon; fosante mi trovis trezoron. Mi postulas, ke li reprenu la trezoron, ĉar mi aĉetis nur parcelon, sed ne la kaŝitan tie trezoron”.

La dua refutis: “Ankaŭ mi, kiel vi, timas pekon de alproprigo. Mi vendis la parcelon kun ĉio suba kaj sura, de teraj profundegaĵoj ĝis subĉielaĵo”.

La reĝo sin turnis al unu: – vi havas filon?

– Jes.

Al la alia: – vi havas filinon?

– Jes.

– Geedzigu ilin kaj donu la trezoron dote.

Vidante la miron de sia gasto, la reĝo demandis:

– Ĉu mi ne juste juĝis? En via lando kiel vi ĝin juĝos?

– Mi, – respondis Aleksandro, – senkapigus ilin kaj la trezoron konfiskigus.

La reĝo demandis:

– Ĉu la suno lumas en via lando?

– Lumas.

– Kaj pluvos?

– Pluvos.

– Ĉu vi havas bruton?

– Jes.

– Tiam nur por ĝi – por la bruto – lumas la suno kaj pluvos; sed viaj civitanoj estas malfeliĉaj kaj malbenitaj.

III. Portreto de Moseo.

La tuta mondo estis diskuita kaj ravita per la miraklo de eliro (el Egiptlando). Nomo de Moseo estis en ĉies buŝo. Famo pri la miraklo atingis la saĝan reĝon Arabistanon. La reĝo venigis la plej spertan el siaj artistoj-portretistoj kaj ordonis al li veturi al Moseo por lin pentri.

Kiam la artisto revenis, la reĝo kunvokis saĝulojn, spertajn en la scienco de fizionomio, kaj proponis al ili karakterizi Moseon laŭ la portreto, difini liajn ecojn kaj emojn, liajn kutimojn kaj sekreton de lia forto.

– Via reĝa Moŝto, – respondis la saĝuloj, – la portreto montras viron kruelan, avidan; li estas aroganta, ekstrema, penetrita per ĉiaj malvirtoj, ekzistantaj en la mondo.

Tiaj vortoj indignigis la reĝon: ĉu povas esti tia la viro, kies mirindaj heroaĵoj tondras tra la tuta mondo.

Ekestis disputo inter la pentristo kaj la saĝularo.

La artisto asertas, ke la portreto estas trafa. La saĝularo obstinas sian opinion: Moseo estas karakterizita senerare. Tiam la saĝa reĝo decidis mem kontroli la artiston kaj la saĝulojn: kiu el ili pravas, kiu ne pravas – kaj persone veturis Izraelan tendaron.

Jam ĉe la unua rigardo la reĝo konvinkiĝis, ke la portreto estas sen-riproĉa. Enirinte la tendaron de la dia homo, la reĝo surgenuiĝis, klinis sin teren kaj rakontis al Moseo pri la disputo. “En komenco, ne vidinte vian vizaĝon, mi pensis: certe, la artisto ne ĝuste vin pentris, ĉar miaj saĝuloj estas viroj tre spertaj en tiu scienco; nun mi vidas – mi eraris: miaj saĝuloj estas homoj negravaj kaj mizera estas ilia saĝo”.

– Ne, – diris Moseo, – ne estas tiele: ankaŭ la pentristo kun la saĝuloj – ĉiuj estas pravaj. Sciu, reĝo, ĉiuj miaj malvirtoj, opiniitaj de la saĝuloj, efektive estis en mi ennaskitaj, eĉ en pli granda nombro. Sed mi estis ilin kontraŭbatalanta; per ĉiuj miaj fortoj mi ilin premegis, sufokadis, ĉiam kaj ĉie, senĉese, senlace, ĝis ili malaperis.

La malo ilin anstataŭis kaj fariĝis mia dua naturo. Tia venko estas mia plej alta fiero.

IV. Kreo de virino.

“Via dio estas ŝtelisto, diris Cezaro al rabeno Gamliel. Dormiginte Adamon li forŝtelis de li ripojn”.

“Permesu, patro, respondi anstataŭ vi”, petis filino de l’ rabeno.

Sin turninte al Cezaro, ŝi daŭrigis:

“Mi petas juston. Pasintan nokton enŝteliĝis en nian domon ŝtelistoj kaj, forŝtelinte arĝentan pokalon, anstataŭigis ĝin per pokalo el pura oro”.

“Ke dioj ĉiutage sendu al vi tiajn ŝtelistojn”, ekdeziris Cezaro.

“Ĉu ne bone por Adamo, ke anstataŭ ripo li ricevis – edzinon?”

La Sinjoro kreis Evon el ripo de Adamo.

La Sinjoro estis pensanta:

Mi ne kreos virinon el kapo – ke ŝi ne estu fieraj; el okulo – scivola; el

orelo – ke ŝi ne aŭskultu sekrete; el buŝo Mi ŝin ne kreos, ke ŝi ne estu babilema, el koro – enviema. Ankaŭ ne el manoj nek el piedoj – ke ŝi ne estu akirema nek vagadu. El ripo – modeste kaŝita korpoparto – la sinjoro kreis virinon kaj, kreante, diradis: estu modesta, virta, ho virino!

El la antikva hebrea lingvo
tradukis Leono Frumkin.

Kovno (Rusl.).

Ĉu ne pli alten...

De Iĉhok Lejbuŝ Perec¹.

...Kaj li malaperadis ĉiun matenon, antaŭ la "Indulgo-festo"! Oni vidis lin, nek en la ĉefa preĝejo, nek en la aliaj sinagogoj, kaj ankaŭ en sia domo li forestis. Malfermitaj estis la pordoj, laŭ volo ĉiu povis eniri: ĉe la rabeno oni ja ne ŝtelas; sed nenia viva estaĵo estis en lia domo! Kie povis esti la rabeno? Certe, en la ĉielo! Ĉu malmulte da aferoj havas rabeno antaŭ la "juĝa tago"? Izraelidoj petas nutraĵon, pacon, sanon kaj fianĉojn por siaj filinoj, sed la pekoj – ho ve, – estas ja tiom multe da pekoj, kaj la "prokurora anĝelo" per siaj mil okuloj rigardas de unu mondfino al la alia; li vidas, akuzas, denuncas... kaj – kiu helpos, se ne la rabeno?

Tiel pensis la judoj. Sed unu fojon venis "litvako" (litova judo)² kaj mokas; superstiĉojn ili, la "litvakojn", malŝatas, sed Talmudon ili scias preskaŭ parkere, do la litvako prenas libron el Talmudo kaj montras klarigon! – "Eĉ Moseo mem – li diras – ne povis dum sia vivo suriri la ĉielon, sed tenis sin en certa distanco *sub la ĉielo!*" Nu, ĉu oni povas konvinki litvakon? – Sed kien malaperas la rabeno? – "Ĉu mi devas scii – respondas la litvako, levante la ŝultrojn kaj samtempe (artifiko de litvako!) elpensas planon por ekscii la aferon. La saman vesperon la litvako ŝteliras en la ĉambron de l' rabeno, kaŝiĝas sub lia lito kaj kuŝas tie. Li devas – pensas li – maldormi la nokton kaj vidi, kien malaperas la rabeno kaj kion li faras dum la noktpreĝoj antaŭ la indulgo-festo. Alia ekdormus, sed litvako havas rimedon, li lernas parkere Talmudon! Meznokte, la rabeno jam ne dormas, sed nur ĝemas: "multaj estas la pekoj, kiujn la hebreoj faris dum la jaro". Do, se alia aŭdus la plorĝemon de l' rabeno, li certe ekplorus... Sed "litvako ja havas feran koron", li aŭdas

1 Eminentia moderna hebrea verkisto.

2 La hebreoj opinias la litvakojn ruzaj.

kaj ne moviĝas! La rabeno kuŝas sur la lito kaj la litvako – sub la lito. Poste aŭdas la litvako knaradon de litoj... la domanoj ellitiĝas, lavas siajn manojn (preĝas) kaj foriras preĝejon... kaj ree ekregas morta silento, en la malluma ĉambro, kien enpenetras tra la fenestroŝirmiloj iomete da lunlumo... Kaj la litvako konfesis, ke kiam li restis kune kun la rabeno, – timego lin ekkaptis, la kapharoj leviĝis kaj kiel pingloj lin pikis. La penso mem, ke li estas kune kun la rabeno, *nokte, dum oni preĝas la antaŭfestajn preĝojn*¹ turmentis lin!.. Sed litvako estas obstinulo kaj, tremante kiel fiŝo en akvo, li kuŝas. Fine la rabeno ellitiĝas... aliras al ŝranko kaj elprenas pakaĵon... montriĝas ukrainaj vestoj; tola pantalonon, altaj botoj, granda fela ĉapo, larĝa leda zono kun flavkupraj najletoj k. t. p. La rabeno sin vestas per tio ĉi... el la poŝo de l' ĥalato montriĝas granda ŝnurego... vilaĝana ŝnurego!

La rabeno eliras kaj la litvako – lin sekvas! Enirante en la kuirejon, la rabeno sin ekklinas, prenas hakilon el sub lito kaj enŝovante ĝin sub la zono li eliras el la domo. La litvako tremas, sed ne forpaŝas. Mortsilento sin portas trans la mallumaj stratetoj. De tempo al tempo aŭdiĝas el fenestro jen voĉo de preĝanto, jen ĝemo de malsanulo... Kaj la rabeno iras ĉe la flanko de l' stratoj sub ombroj de l' domoj... kaj la litvako tremante sekvas lin paŝo post paŝo, jen ili jam estas ekster la urbo. Tie estas arbareto kaj la rabeno sin direktas en ĝin, irinte tridek-kvardek paŝojn li haltas apud arbeto kaj la "litvako" restas konsternita kaj timigita vidante, ke la rabeno elprenas la hakilon el-sub la zono kaj hakas la arbeton! Li vidas, kiel la rabeno hakas, li aŭdas la krakadon kaj knaradon de l' arbeto... La arbeto falas, tiam la rabeno dishakas ĝin ŝtipe kaj poste disfendas ĝin, kolektas kaj kunligas ĝin per la ŝnurego el la poŝo, metas ĝin sur la dorson, enŝovas la hakilon sub la zono, eliras el la arbaro kaj reiras en la urbon. En strateto, apud malalta, malriĉa dometo li haltas kaj frapetas la fenestron. – "Kiu estas?" – oni demandas timigite el la domo. La "litvako" aŭdas voĉon de malsana virino. – Mi! – respondas la rabeno ukraine.

– Kiu vi estas? – oni ree demandas kaj la rabeno respondas:

– Bazilo.

– Kia Bazilo kaj kion vi volas Bazilo?

– Lignon, – diras la maskita Bazilo, – mi havas por vendi! Tre malkare, preskaŭ senpage!

Kaj ne atendente respondon, li eniras en la dometon, kaj la litvako

1 Antaŭ la indulgofesto la hebreoj preĝas nokte. (I. M.).

ankaŭ eniras tien! per malhela lumo de l' mateno li vidas malriĉan dome-
ton, disrompiĝintajn meblaĉojn... en lito kuŝas malsana virino envolvita
per ĉifonoj kaj ŝi diras maldolĉe:

– Aĉeti? per kio mi aĉetu? Kion posedas mi, malriĉa vidvino? mi ne
havas monon!

– Mi prunte donos – diras la maskita Bazilo, – ĝi kostas nur ses groŝojn!

– Sed kiamaniere mi pagos al vi? – ĝemas la malriĉa virino.

– Malsaĝa homo, – admonas ŝin la rabeno, – ne esperas Dion, *mi estas
certa, ke vi pagos!*

– Sed kiu hejtos ĝin en la forno, – ĝemas la vidvino, – mi ja ne havas
forton kaj mia filo forestas.

– Mi ĝin ankaŭ hejtos, – diras la rabeno kaj enmetante la lignon en
la fornon, la rabeno ĝemante preĝas la *unuan* antaŭfestan preĝon... kaj
kiam li bruligas la lignon kaj ĝi bone ekflamis, li jam preĝis iomete pli vige
la *duan* preĝon... la *trian* preĝon li diris, kiam la ligno forbrulis kaj kiam li
fermis la hejtfornon per lada pordeto...

La litvako, kiu tion ĉi vidis, jam fariĝis adepto de la rabeno.

Poste, se iu rakontis, ke la rabeno leviĝas ĉiun matenon, antaŭ la
“indulgo-festo”, kaj iras sur la ĉielon, – la litvako jam ne mokis, sed mal-
laŭte diris:

“Ĉu ne pli alten li iras?!..”

El la antikva hebrea lingvo trad.

I. Muĉnik.

Ŝepetovka.

Se mi estus Rotŝild.

(Monologo de melamed¹).

De Ŝolom-Aleĥom²

Se mi estus Rotŝild, ho, se mi estus Rotŝild, divenu, kion mi farus? Unue mi aranĝus tian ordon, ke la edzino havu ĉiam ĉe si tri rublojn: ne devu ŝi maltrankviligi min, kiam venas la "benita jaŭdo"³. Due mi reprenus el la pruntejo la festan surtuton, aŭ ne, pli preferinda estas la marursida burnuso de la edzino: ne plendu ŝi ĉiam, ke al ŝi estas malvarme. Kaj mi aĉetus ĉi tiun domon kune kun la provizejo, la kelo, la subtegmento kaj ĉiuj al-donoj. Ne diru ŝi, ke la loĝejo estas malvasta. Jen vi havas du ĉambrojn, kuiru, baku, lavu, faru tie kion vi volas, kaj min lasu instrui trankvile! Zorgoj pri la ĉiutaga pano ne ekzistas, oni ne devas zorgi pri la sabat-elspezoj – bonege! La filinoj jam estas edzinigitaj, kvazaŭ rul-falis monto de-sur la

1 Melamed estas instruisto de lernejo de malnova sistemo, kie krom sanktolibroj oni uzas nenian lernolibron.

2 Ŝolom-Aleĥom estas la plej eminenta hebrea humorajisto. Liajn verkojn legas ne nur la intelegentularo, sed ankaŭ la simplaj hebreoj, kaj preskaŭ ne ekzistas hebrea familio, ne konanta ilin, ne citanta fragmentojn el ili. En siaj verkoj Ŝ.-A. priskribas diversajn hebreajn klasojn. La tradukita de mi monologo apartenas al la volumo "Malgrandaj homoj kun malgrandaj deziroj". Ĉi tiu volumo konsistas el rakontetoj pentrantaj la vivon de malgranda, tre malriĉa urbeto Kasrilivka. (Rim. de la trad.)

Nun la pseŭdonimon de la aŭtoro, Solomon Naumoviĉ Rabinoviĉ, en Esperanto oni kutime skribas en la formo Ŝolom-Alejĥem. (Noto de la red.)

3 Manĝadon por sabato hebreinoj preparas vendrede kaj ĉiam en pli granda kvanto kaj de pli bona kvalito, ol ordinare. La necesajn objektojn ili aĉetas jaŭde, kaj tial jaŭdo estas la plej malbona kaj nedezirata tago por malriĉaj hebreoj.

ŝultroj – kion mi ankoraŭ bezonas? Tiam mi komencas zorgi pri la necesoj de l' urbeto.

Unue mi oferas novan tegmenton por la malnova preĝejo, ne gutu la pluvo sur la kapojn de l' preĝantoj dum la ĉefpreĝo¹; kaj ankaŭ la banejon, estu diferenco², mi renovigas, ĉar ĉiutage povas okazi malfeliĉo: ĝi povas ruiniĝi, kaj ĝuste kiam hebreoj sin banas tie. Kaj se la banejon, tiam des pli oni devas detruigi la hospitalaĉon kaj konstrui bonan hospitalon kun litoj, kuracistoj, medikamentoj, kun buljono ĉiutage por la malsanuloj, kiel en la grandaj urboj. Kaj kadukulejo estu, por ke maljunuloj ne devu pasigi nokton en la preĝejo. Kaj mi fondas ankaŭ societeton "Malbiŝ-Arumim"³: ne estu la infanoj de l' malriĉuloj ĉiam nudaj. Poste societeton "Gmilos Ĥasodim"⁴ por ke ĉiu hebreo: "melamed", kaj metiisto, kaj eĉ komercisto ne devu pagi procentegon, ne devu li fordoni garantie la tutan sian havaĵon. Poste societeton "HaĤnosas Kalo"⁵: kiun ajn malriĉan fraŭlinon oni devas belvesti kaj edzinigi, kaj multajn similajn societetojn mi fondas ĉe ni en Kasrilivka. Sed kial do nur ĉe ni en Kasrilivka? Ĉie, kie loĝas hebreoj mi fondas similajn societetojn!

Kaj por estu deca bonordo, divenu, kion mi faras? Mi fondas kiel estron por ĉiuj societoj unu ĉefsocieteton, kontrolantan ĉiujn societojn, zorgantan pri ĉiuj hebreoj, pri la tuta hebrearo, ke la hebreoj havu ĉie vivrimedojn, vivu en unueco kaj lernu en la eŝibotoj⁶ "Humoŝ"⁷, "Raŝi"⁸, "Talmudon", "Toŭsfoŭs"⁹ kaj "Mharŝo"¹⁰, ĉiujn sep sciencojn kaj ĉiujn sepdek lingvojn. Kaj super ĉiuj eŝibotoj, estu unu granda eŝiboto, en Vilno, kompreneble. El tie devenu ĉiuj plej kleraj hebreoj, kaj ĉio estu senpaga, per la mono de Rotŝild. Kaj ĉio estu en deca bonordo, ne estu "donu, prenu", kaj ĉiuj

1 Dum ia ĉefpreĝo hebreoj devas stari senmove sur unu loko kaj, sekve, ili ne povas eviti la pluvgutojn, se la tegmento estas trua.

2 Se hebreo parolas pri io sankta, kaj poste pri io ordinara, aŭ male, li diras: "Estu diference".

3 Vestantoj nudajn.

4 Prunte donantaj monon sen procentoj.

5 Zorgantoj pri malriĉaj fianĉinoj.

6 Supera ortodoksa lernejo ĉe hebreoj.

7 Kvinlibro de Moseo.

8 Komentario al la Biblio kaj Talmudo.

9 Komentario al Talmudo.

10 Komentarioj al Talmudo.

zorgu nur pri la aro, nur pri la aro. Sed por ke ĉiuj zorgu nur pri la aro, oni devas prizorgi la individuon. Per kio do oni povas prizorgi la individuon? Kompreneble, per vivrimedoj; ĉar la vivrimedoj, – sciu, – estas la plej grava objekto en la vivo; sen vivrimedoj ne ekzistas unueco; pro la ĉiutaga pano, mizeruloj ili estas, ili mortigas unu la alian, estas ĉiu kapabla buĉi sian konaton, senokuligi lin.

Same estas ĉe ni, hebreoj, same estas ĉe ili, estu diferenco, kaj same estas en la tuta mondo, ĉie envio, ĉie malamo kaj pro tio okazas ĉiuj mize-roj en la mondo, ĉiuj malfeliĉoj, “ne pri nia domo estu dirite”¹, ĉiu persekuto, ĉiu mortigo, ĉiu krimo, ĉiu milito.

La militoj, ĉi tio, – sciu, – estas la plej granda malfeliĉo en la mondo! Se mi estus Rotŝild, mi tute ĉesigus la militojn, tute ĉesigus mi ilin!

Vi do demandas kielmaniere?

Nur per mono. Mi komprenigos al vi, kaj vi komprenos. Ekzemple jen la anglo militas kun la buroj. Kial? Pro kio? Li volas forpreni ilian oron. Aŭ, ekzemple, jen oni diras, ke la germanoj, la francoj kaj la aliaj vergas la ĥinon, ili instruas al li la bonan tonon, ili volas, ke li detranĉu la harligon kaj vestu pantalonon. Al kiu malhelpas liaj jupo kaj harligo? – Marŝu li feliĉe eĉ per la kapo malsupren, kaj per la piedoj supren. Kies afero estas tio? Aŭ jen, ekzemple, la turko en la ruĝa ĉapeto. Kial oni volas dividi lin inter si?

Kaj se oni parolas pri divido, ĉiu, kompreneble, celas la plej bonan parton. Unu diras: “Ricevu vi Stambulon kaj donu al mi Bosforon!”. Sed la alia diras: “Ricevu vi Stambulon kaj donu al mi Bosforon”. Tiam la tria diras: “Ĉu vi scias? Disputu vi ambaŭ pri Stambulo kaj Bosforo, kaj mi prenos al mi la Dardanelojn”. Tiam naskiĝas krio: “Dardaneloj! Ĉu ni lasos forpreni la Dardanelojn? La Dardaneloj estas ĉies posedo, la Dardaneloj apartenas al ĉiuj”... Per unu vorto, Dardaneloj ĉi tien, Dardaneloj tien, oni dardanelas tiel longe, ĝis oni komencas pafi el kanonoj kaj homa sango verŝiĝas simile al akvo kaj fluas, kiel riveroj, en la maron. Jen vi havas Dardanelojn.

Sed nun se mi venas kaj diras: “Trankviliĝu, fratoj, pro kio naskiĝis la konflikto? Vi ja celas ne la preĝon, sed la postpreĝan panon! Jen vi havas prunte miliardon! Jen vi havas du miliardojn! Kiam vi pliriĉiĝos, vi redonos al mi”.

1 Tiun esprimon hebreoj uzas, kiam ili parolas pri ia malfeliĉo, por eviti la saman malfeliĉon.

Ĉu vi komprenas? Kaj mi kontraktos negocaferon kaj homoj ĉesos buĉi unu la alian, kiel bovojn, sen ia kulpo. Kaj se tiel, kial do oni bezonas la armeon, la militistaron kaj la tutan militilaron? Por nenio! Kaj se ĉesos militoj, ĉesos kune malamo, envio, ne estos plu diversnacieco, ne estos jam turko, anglo, franco, cigano, hebreo, estu diferenco – la mondo havos tiam tute alian aspekton, kiel estas skribite en nia Biblio: “Kaj estos en la lastaj tagoj”. (lesajo, II).

Kaj verŝajne, ha? Se mi estus Rotŝild, mi tute malaperigus la monon. Tute ne ekzistu mono! Ĉar, kio estas mono? Mono estas nur interkondiĉo, nur sugestio. Ĝi estas nur volupto, dezirego, la plej granda dezirego en la mondo, ĉar ĉiu volas havi monon... Sed se tute ne ekzistus mono en la mondo, la volupto ne estus tiel granda, kaj la dezirego ne estus dezirego. Ĉu vi komprenas aŭ ne?

Vi nun demandas, kie mi prenos *tiam* monon por la sabataj elspezoj? Mi do respondos: kaj kie mi *nun* prenos ĝin?¹

El la nuntempa hebrea ĵargono tradukis
J. Fuks.

Ĵilinei.

1 Kutimo de multaj hebreoj respondi demandon per alia demando.

Postparolo

En 1913 la abonantoj de *La Ondo de Esperanto* ricevis, kiel literaturan suplementon, la 96-paĝan libron *Orienta Almanako* kun 17 prozaj verkoj de orientaj aŭtoroj. *Orienta Almanako* estis la unua provo de internacia ekster-eŭropa antologio en Esperanto. Ĝi celis “pruvi al la orientanoj, ke pere de Esperanto la tuta mondo povus konatiĝi kun la Orienta literaturo” kaj logi orientanojn al Esperanto.

La propaganda celo estis apenaŭ atingebla, ĉar *La Ondo* estis legata preskaŭ nur en Ruslando kaj Eŭropo, sed danke al *Orienta Almanako* Ruslandaj kaj Eŭropaj esperantistoj ricevis tekstaron, kiun ili apenaŭ povis legi nacilingve, escepte de la novelo de Tagore, kiu tiujare iĝis la unua Azia verkisto ricevinta la literaturan Nobel-premion.

En sia antaŭparolo Boris Kotzin konfesis, ke lia kompilaĵo estas nesufiĉe reprezenta, ĉar kelkaj promesintoj kontribui ne plenumis siajn promesojn, kaj do en ĝi mankis, ekzemple, turka beletraĵo kaj fragmento el Korano. Aliflanke, kelkaj tekstoj en la almanako estas tro malfortaj literature.

Malgraŭ tiuj mankoj, ni decidis reeldoni *Orientan Almanakon* kiel bitlibron, ja dum pli ol cent jaroj post ĝia apero en Esperanto ne estis eldonita dua simila antologio en Esperanto kun verkoj de diverslandaj Aziaj aŭtoroj. Same kiel en 1913, ankaŭ en 2018 ĝin senpage ricevas ĉiuj abonantoj de *La Ondo de Esperanto*, inter kiuj estas ankaŭ esperantistoj el Barato, Ĉinio, Irano, Israelo, Japanio, Koreio, Turkio, Uzbekistano kaj el la Azia parto de Ruslando.

Ĉe la reeldono ni korektis plurajn miskompostajojn kaj plej krudajn malgramatikaĵojn, unuecigis la nomformojn (kelkaj tradukintoj malsame skribis la nomojn de iuj personoj en la sama teksto). Tamen ni konservis la stilon kaj lingvajn nekutimaĵojn (la artikolo k. a.) kaj arkaikaĵojn en la tekstoj por sentigi la etoson de la antaŭmilita neeŭropa Esperanto.

Fine ni prezentas la kompilinton kaj redaktinton de ĉi tiu almanako.

Boris Isidoroviĉ Kotzin [kócin] (Борис Исидорович Коцын, 1887-1958) estis Ruslanda judo. Li naskiĝis en Kaŭno (tiam en Ruslando, nun

en Litovio), en la familio de la kuracisto Isidor Kocyn kaj ties edzino Terezia (Tereza), fratino de Klara Zilbernik, do B. Kotzin estis bonevo de Lazarj Markoviĉ Zamenhof. Fininte la gimnaziajn studojn, li forlasis Kaŭnon kaj studis en la Moskva Universitato, poste laboris en Moskvo kiel helpanto de advokato kaj en filmindustrio, partoprenis en la Unua Mondmilito. Post la Ruslanda Revolucio (1917) Kotzin laboris kiel ĵurnalisto kaj sindikata oficisto, estis membro de CK de Rabis (Sindikato de Artlaboristoj) kaj redaktoro de ties ĉiumonata revuo, verkis kaj redaktis plurajn artikolojn kaj kelkajn librojn en la rusa lingvo. Li mortis en 1958 en Moskvo.

Boris Kotzin lernis Esperanton kiel 15-jarulo en 1902 (№6753 en la Zamenhofa "Adresaro", Serio XXIII), aktivis por Esperanto en Kaŭno kaj en Moskvo, estis vicprezidanto de Moskva Esperantista Societo (1911-1913). Aleksandr Saĥarov dungis lin kiel redaktoron de *La Ondo de Esperanto* kaj luigis al li kaj lia edzino (ankaŭ esperantistino) ĉambron en sia loĝejo. Kiel redaktoro de *La Ondo* Kotzin verkis plurajn artikolojn kaj recenzojn. Li tradukis en Esperanton rusajn literaturaĵojn kaj verkis kontraŭidistan studon *Historio kaj teorio de Ido* (1913). Post la revolucio Kotzin disvastigis Esperanton en sia artlaborista sindikato kaj en ties organo, kiun li redaktis, kaj estis membro de CK de SEU (1926-1928).

Halina Gorecka
Aleksander Korĵenkov

Tabelo de l' enhavo

Antaŭparolo, de B. Kotzin	4
La derviŝoj, de T. Pogosjan. Trad. V. Sarkisjan	6
La Kabulano, de Rabindra Nath Tagore. El la hinda lingvo trad. I. J. Sorabji	13
La Kreado (el Rig-Veda). El la sanskrita lingvo trad. I. J. Sorabji	21
La historio de Savitri. El la sanskrita lingvo trad. I. J. Sorabji	22
La patro, de A. Aharonjan. El la armena lingvo trad. S. Hajjan (S. Mkrtĉjan)	28
La morto de ŝafisto, de I. Bukurauli. El la kartvela lingvo trad. E. Oganezov	34
Vivrakonto pri la kuracisto. El la ĥina lingvo trad. K. Ĝ. Ŝan	37
Konsolo al la mortintaj vojirantoj, de Van Jan Min. El la ĥina lingvo trad. K. Ĉ. Ŝan	38
La filino de Ĝoŭs, de Boŭ Leŭ-Si. El la ĥina lingvo trad. K. Ĉ. Ŝan	42
La saĝa fianĉino. El la lezgina lingvo trad. D. Ciskarauli	51
Tri problemoj. El la ĉeĉena lingvo trad. D. Ciskarauli	54
Doloro ricevita de la lasta militego, de Jamazaki. El la japana lingvo trad. K. Takahaŝi	57
La galoŝoj, de G. Iŝĥakov. El la tataro lingvo trad. J. Kazakov	60
Halima-el-Ouarghia. El la araba lingvo trad. A.-E. Thomas	62
Talmudaj legendoj. El la antikva hebrea lingvo trad. L. Frumkin	64
Ĉu ne pli alten... de I. L. Perc. El la antikva hebrea lingvo trad. I. Muĉnik	69
Se mi estus Rotŝild, de Ŝolom-Aleĥom. El la nuntempa hebrea ĵargono trad. J. Fuks	72
Postparolo, de H. Gorecka, A. Korĵenkov	76

Virtuala Biblioteko de Sezonoj

- №1. Aleksandr Puŝkin. *La pika damo*.
Tradukis Aleksander Korĵenkov.
Kaliningrado: Sezonoj, 2010. 30 paĝoj.
- №2. Anton Ĉeĥov. *Sveda alumeto*.
Tradukis Aleksander Korĵenkov.
Kaliningrado: Sezonoj, 2010. 24 paĝoj.
- №3. Edgar Allan Poe. *La falo de la domo Usher*.
Tradukis Edmund Grimley Evans.
Kaliningrado: Sezonoj, 2010. 24 paĝoj.
- №4. Fjodor Dostojevskij. *Blankaj noktoj*.
Tradukis Grigorij Arosev.
Kaliningrado: Sezonoj, 2010. 48 paĝoj.
- №5. Arthur Conan Doyle. *La ĉashundo de la Baskerviloj*.
Tradukis William Auld.
Kaliningrado: Sezonoj, 2010. 168 paĝoj.
- №6. Harrison, Harry. *Naskiĝo de la Rustimuna Ŝtalrato*.
Tradukis Reinhard Fössmeier, Edmund Grimley Evans,
Rob Helm, Konrad Hinsen, Pierre Jelenc, Jorge Llambías,
Kevin Schoedel, Mark Weddell.
Kaliningrado: Sezonoj, 2011. 195 paĝoj.
- №7. Nikolaj Gogol. *Palto*.
Tradukis Aleksander Korĵenkov.
Kaliningrado: Sezonoj, 2011. 35 paĝoj.
- №8. Aleksander Korĵenkov. *Fjodor Dostojevskij en Esperanto*.
Kaliningrado: Sezonoj, 2011. 33 paĝoj.
- №9. Charles Dickens. *La postlasitaj paperoj de la Klubo Pikvika*.
Ĉapitroj 1–7.
Tradukis William Auld.
Kaliningrado: Sezonoj, 2012. 121 paĝoj.
- №10. Aleksander Korĵenkov.
Unu Ringo ilin Regas: John Ronald Reuel Tolkien en Esperanto.
Kaliningrado: Sezonoj, 2012. 22 paĝoj.

№11. Georges Simenon. *Maigret hezitas.*

Tradukis Daniel Luez.

Kaliningrado: Sezonoj, 2012. 142 paĝoj.

№12. Miĥail Lermontov. *Princidino Mary.*

Tradukis Nikolaj Danovskij.

Kaliningrado: Sezonoj, 2014. 86 paĝoj.

№13. L. M. Zamenhof. *Kongresaj paroladoj.*

Kaliningrado: Sezonoj, 2015. 64 paĝoj.

№14. Aleksandr Saĥarov. *Superforta ambicio.*

Kaliningrado: Sezonoj, 2017. 31 paĝoj.

№15. Valerij Brjusov. *Kvar noveloj.*

Tradukis Grigorij Arosev, Aleksander Korĵenkov, Ilsa Novikova.

Kaliningrado: Sezonoj, 2018. 33 paĝoj.

№16. *Orienta Almanako.*

Tradukita el la araba, armena, ĉeĉena, hebrea, hinda, ĥina, japana,
kartvela, lezgina, sanskrita kaj tatara lingvoj.

Kaliningrado: Sezonoj, 2018. 80 paĝoj.

Nia elŝutejo:

<http://esperanto-ondo.ru/Libroj/Libroj.php>